

Deň krivých zrkadiel

Reportáže z Bratislavy, Malaciek, Popradu, Košíc a fotoreportáž 3 – 7

EQUAL

Sociálne služby pre ľudí s mentálnym postihnutím v krízovej situácii 8 – 9
List od ministerky práce, sociálnych vecí a rodiny SR Viery Tomanovej 10 – 11
Rozmanitosť a dostupnosť sociálnych služieb z pohľadu regiónu BSK 12 – 13
Inovatívne nástroje na podporu zamestnanosti občanov s MP (Mgr. Iveta Mišová) 14 – 15
Prípád Marcela 16 – 18
Láska sa začína doma (Mgr. Agnes Zelená) 19 – 20

Rozhovor

V každej slabosti je sila 21

Zo zahraničia

Inteligentné mesto pre všetkých 22

Zo života ZPMP

Projekt aktívneho trávenia voľného času 23

Národná rada občanov so ZP

Správa o priebehu a výsledkoch kampane 24 – 27

Euro

Všeobecne o eure 28 – 29

Právne služby

Poznáte ANTIdiskriminačný zákon? 30

Dohovor OSN

Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím 31 – 38

Sebaobhajovanie

Všetko, čo potrebujete vedieť pre založenie skupiny sebaobhajcov 39 – 42

Info z centrály

Poskytovanie sociálnych služieb 43
Valné zhromaždenie Slovenskej humanitnej rady 44
Partnerská spolupráca 44

Informácie ZPMP v SR

Vydalo: ZPMP v SR • Švabinského č. 7 • 851 01 Bratislava • tel: 02/63 81 49 87, e-mail: zmpvrs@zmpvrs.sk
■ **Redakčne spracovali:** Mgr. Iveta Mišová • Mgr. Adriana Pekárová • Mgr. Martina Jarolíňová • Miroslava Vávrová
■ **Redakčná rada:** Elena Kopalová • Mgr. Zuzana Mišová • Mgr. Iveta Mišová • Mgr. Drahuša Molnárová • Mgr. Magda Papánková • Mgr. Adriana Pekárová
• Mgr. Ľubica Vyberalová ■ **Grafická úprava:** Zuzana Chmelová ■ **Tlač:** ETERNApress, s.r.o.
Akékoľvek rozmnožovanie textu a fotografií len s výhradným a predchádzajúcim písomným súhlasom vydavateľa.
Vychádza s finančnou podporou MPSVaR SR.

Objednávky zasielajte na adresu: ZPMP v SR • Švabinského č. 7 • 851 01 Bratislava

Registrované MK SR č. 1431/96
Podávanie novinových zásielok povolené RP Bratislava č. j. 1591/96 – P zo dňa 10. 4. 1996

Cena 1 výtlačku **70,- Sk**

ISSN 1335-8197

Vážení čitatelia,

pred nedávnom, 12. júna 2008, sa konal na Slovensku Deň krivých zrkadiel. Cieľom akcie, ktorá sa konala po tretíkrát, bolo nastaviť zrkadlo spoločnosti a povedať, že medzi nami žijú ľudia s mentálnym postihnutím, ktorí sa možno niekomu zdajú iní, ale rozhodne nie sú horší ako tí ostatní. V tento deň sme sa snažili rúcať predsudky a meniť postoje spoluobčanov. Mali sme radosť z toho, že medzi nás prišli aj zástupcovia médií, redaktori a novinári a občania

s mentálnym postihnutím im rozprávali o svojich životoch, plánoch a túžbach.

Možno sa niekomu zdá, že príliš často hovoríme o predsudkoch. Pri študovaní odborných materiálov sa mi dostal do rúk text Wica Bunskoeka, riaditeľa KdK (Kontakt der Kontinent, Holandsko):

„Ľudia majú predsudky, lebo predsudky znamenajú istotu a bezpečnosť. Môžete si byť istý tým, kam patríte. Všetko je jasné - viete, kto je s vami a kto je proti vám. Nebudete prekvapení niečím cudzím, niečím nepochopiteľným - nemusíte sa namáhať s rozmyšľaním, nemusíte zháňať fakty, nemusíte predkladať vlastné kritéria do diskusie. S predsudkami je to jednoduché.

Predsudky uspokojujú vaše potreby - potrebu cítiť sa nadradeným, patriť k skupine, byť akceptovaný. Väčšinou náš prvý dojem vedie k predsudku, ktorý sa potom dlhodobo udržiava.

Predsudky vedú k nepriateľskému správaniu:

- Negatívne vyjadrovanie sa o iných - výsmech, prezývky, vtipkovanie, ohováranie, škandalizovanie, podozrievanie.
- Vyhybať sa: nevidieť, nerozprávať sa, nestretávať, prehliadať, ísť z cesty.
- Negatívna diskriminácia: rôzne spôsoby hodnotenia ľudí - rôzne zaobchádzanie, rôzne odmeňovanie, trestanie, vytváranie zvláštnych podmienok, obmedzujúce smernice, vylučovanie, privilégia pre iných, bojkotovanie, odmietanie pomoci, odmietanie predaja.
- Ataky: bezohľadnosť, zastrašovanie, hrozba, obťažovanie, násilie, poškodzovanie a ničenie majetku, symbolov atď.
- Vytlačiť, vyhnať, izolovať, zabiť, lynčovať...

Normálny človek obvykle nepreferuje tento druh správania vo svojom okolí. Predsudky sa dajú ľahko rozpoznať. Predsudky možno prekonať výchovou, informovanosťou, spoluprácou a participáciou.“

Tento text má už pár rokov, je však stále platný a nadčasový. Zdá sa Vám, že sa tam nájdeme? Bohužiaľ, máte pravdu. A práve preto chceme a budeme robiť Deň krivých zrkadiel aj naďalej a dúfame, že sa k nám pridá čoraz viac organizácií, pretože to má veľký zmysel a význam. Ako hovorí pán Bunskoek, predsudky možno prekonať výchovou, informovanosťou, spoluprácou a participáciou.

Vo svojom mene, aj v mene redakčnej rady časopisu Informácie vyslovujem veľké poďakovanie všetkým ľuďom s mentálnym postihnutím, rodičom, príbuzným, priateľom, dobrovoľníkom, sponzorom, zástupcom médií a všetkým organizáciám a inštitúciám, ktorí neváhali a 12. júna prišli do ulíc vyjadriť svoju jasnú podporu skupine občanov, ktorí chcú žiť s nami a nie vedľa nás. ĎAKUJEME!

Na stránkach časopisu vám prinášame podrobnejšie informácie o priebehu akcie, ako aj fotoreportáž.

Mgr. Iveta Mišová

„Sme iní, nie horší. Dovoľte nám žiť s Vami, nie vedľa vás!“

S týmito heslami vyšli 12. júna 2008 občania s mentálnym postihnutím, rodinní príslušníci, ich priatelia a sympatizanti do ulíc, aby širokej verejnosti povedali o sebe, o svojom živote, o tom, čo vedia, čo by chceli dosiahnuť.

V živote človeka nie je najdôležitejší jeho výzor, ale to, čím je, akým je človekom, aké je jeho vnútro. A práve to nie je viditeľné. Keď sa pozrieme do krivého zrkadla, vyzeráme iní, než v skutočnosti sme. Neznamená to však, že pre zmenu výzoru sme naozaj iní či nebodaj horší. To, že ľudia s mentálnym postihnutím vyzerajú inak, neznamená, že sú horší ako väčšina z nás. Stačí zmeniť uhol pohľadu a uvedomiť si, že tie najkrajšie veci v nás sú voľným okom neviditeľné. Dajú sa len cítiť a to len vtedy, keď to budeme chcieť.

Počas Dňa krivých zrkadiel organizovali Združenia na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím a neziskové organizácie v Bratislave, Dunajskej Strede, Gelnici, Kežmarku, Komárne, Košiciach, Malackách, Nitre, Nových Zámkoch, Partizánskom, Poprade, Senci, Spišskej Novej Vsi, Trenčíne a Vranove nad Topľou verejné vystúpenia umelcov s mentálnym postihnutím, spevákov a speváckych skupín, rôzne tvorivé dielne a výstavy. Cieľom akcie bolo zvýšenie informovanosti verejnosti o živote ľudí s mentálnym postihnutím a odstraňovanie prejavov diskriminácie.

Na Hviezdoslavovom námestí v Bratislave vystúpili osobnosti, sebaobhajci a umelci – folklórny súbor Javorček a Lipa, Dominika Mirgová, Michal Chrenko a skupina Wega, La3no Cubano, Divadlo Pozrite sa a ďalší, moderovala Patrícia Garajová – Jarjabková.

Do spolupráce sa zapojili miestne ZPMP z Bratislavy, domovy sociálnych služieb z Haanovej ul., Javorinskej ul., Sibírskej ul., Lipského ul., PSC a chránená dielňa Impulz zo Žehrianskej ul., DSS a chránená dielňa Prima z Banšelovej ul. Zástupcovia ZPMP v SR, Republikovej centrál, dobrovoľníci z radov študentov, rodičia, príbuzní a sympatizanti rozdávali spoluobčanom zrkadielka a propagačné materiály.

Veríme, že sme opäť prispeli k búraniu predsudkov a že sa nám podarilo zmeniť niektoré postoje voči ľuďom s mentálnym postihnutím. Prinášame Vám fotografie z akcie.

Deň kvietka Zkadiel
 Podte s nami stavať mosty porozumenia a tolerance!

Akcia na podporu ľudí s mentálnym postihnutím

Závery celoslovenskej konferencie s medzinárodnou účasťou „Sociálne služby pre ľudí s mentálnym postihnutím v krízovej situácii“ konanej v Bratislave v dňoch 23. - 24. 4. 2008.

Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v SR zorganizovalo v dňoch 23. - 24. 4. 2008 v Bratislave konferenciu „Sociálne služby pre ľudí s mentálnym postihnutím v krízovej situácii“ ako súčasť projektu „Niekoľko inovatívnych nástrojov na podporu zamestnanosti občanov s mentálnym postihnutím“, podporeného ESF IS EQUAL.

EQUAL

Na konferencii sa zišli ľudia s mentálnym postihnutím, rodičia, odborníci, zástupcovia štátnej a verejnej správy, zamestnanci domovov sociálnych služieb, zástupcovia mimovládnych organizácií.

Hlavným cieľom konferencie bola diskusia o dôležitosti všetkých podporných nástrojov, ktoré uľahčujú začlenenie a dávajú príležitosť na sebarealizáciu a plnohodnotný život občanov s mentálnym a viacnásobným postihnutím a ktoré môžu zabrániť sociálnej exklúzii.

Účastníci diskutovali o potrebe nových foriem služieb, o potrebe individuálneho prístupu ku klientovi, o potrebe multidisciplinárneho prístupu. Dôležitou témou boli návrhy zákona o sociálnych službách a potreba návrhu zákona o sociálnoprávnej ochrane dospelých, ktorí si nedokážu sami chrániť svoje práva a záujmy. Účastníci prijali nasledovné závery:

Účastníci konferencie konštatujú:

Bez poskytovania adekvátnej podpory a služieb majú ľudia s mentálnym postihnutím ťažkosti so začlenením, sociálnou inklúziou:

- Chýba terénna sociálna práca, vyhľadávanie rodín s členom s mentálnym postihnutím.
- Máme málo centier včasnej diagnostiky a terapie, chýbajú rehabilitačné služby do rodiny v rannom veku dieťaťa.
- Evidujeme nedostatok opatrovateľských, prepravných služieb, zariadení sociálnych služieb so vzdelávacími programami pre ľudí s ťažkým a viacnásobným postihnutím, chránených a podporovaných bývaní podľa stupňa odkázanosti občana.

Chýbajú:

- Penzióny pre geriatrických ľudí s mentálnym postihnutím
- Podporné a odľahčujúce služby pre rodinu
- Terénna zdravotnícka služba do rodín s občanom s veľmi ťažkým postihnutím
- Agentúry osobnej asistencie
- Odborné zdravotnícke služby psychiatrické, sexuologické
- Centrá krízovej intervencie, špecializované SOS služby denné aj pobytové pre ľudí v kríze s vyškoleným odborným personálom

Účastníci konferencie vyzývajú kompetentné orgány na riešenie situácie občanov s ťažkým a viacnásobným postihnutím:

Aj osoby odkázané na pomoc inej osoby sa môžu dostať do krízovej životnej situácie a mať potrebu krízovej intervencie, rovnako ako osoby nachádzajúce sa v krízovej sociálnej situácii, môžu vyžadovať dlhodobú podporu a monitoring, aby nedochádzalo k recidívam.

Je potrebný nový prístup, a to:

- Dlhodobá individuálna práca s klientom, ktorá reaguje na všetky jeho problémy
- Tímový multidisciplinárny prístup
- Kľúčový pracovník
- Case manager (prípadový manažér)

Účastníci konferencie vítajú Programové priority odboru sociálnych služieb a zdravotníctva Bratislavského samosprávneho kraja, a to v súvislosti s témou konferencie najmä:

- Analyzovať skutočné potreby občanov v oblasti sociálnych služieb na úrovni BSK.

- Návrh zriadenia Centra komunitnej rehabilitácie pre občanov s kombinovanými postihnutiami. Zriadiť Centrum komunitnej rehabilitácie pre najťažšie zdravotné postihnutia, kombinované typy postihnutí, na základe výstupov výskumu a spracovanej analýzy s potvrdeným nedostatkom tohto typu služby v regióne.
- Vybudovať systém sociálnych služieb pre občanov s diagnostikovaným psychiatrickým ochorením.
- Vybudovať systém sociálnych služieb pre deti a dospelých s autizmom.
- Iniciovať zmeny v legislatíve pre riešenie poskytovania zdravotnej starostlivosti v zariadeniach sociálnych služieb (hlavne týždenné a celoročné DSS).

Účastníci konferencie vyzývajú Vládu SR k ratifikácii Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím. Vyzývajú Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR a Ministerstvo spravodlivosti SR k prijatiu legislatívneho

- zabezpečiť ochranu občianskej a trestnej zodpovednosti pre opatrovateľov a profesionálov prijímajúcich rozhodnutia za dospelých, o ktorých sa opodstatnene domnievajú, že nie sú spôsobilí dať súhlas, za predpokladu, že prijali toto rozhodnutie s ohľadom na vyššie uvedené hlavné zásady,
- vytvoriť opatrenia na ochranu proti zneužívaniu a využívaniu zraniteľných ľudí,
- zaistiť sebaobhajovanie ako kľúčovú úlohu organizácií,
- zaistiť zraniteľným ľuďom a ich rodinám spoluúčasť na presadzovaní zmeny,
- vytvoriť nástroje a zdroje pre zákonom určené subjekty – adekvátne financovanie pre subjekty, ktoré budú zabezpečovať aplikáciu zákona v praxi.

Účastníci konferencie žiadajú samosprávne kraje zlepšiť financovanie občianskych združení a neziskových organizácií, ktoré poskytujú sociálne služby a poradenstvo pre

rámca - zákona o sociálnoprávnej ochrane dospelých, finančného a politického rámca pre komunitné zdroje na pomoc jednotlivcom, sieťam a tretím stranám. K jeho vytvoreniu by mali slúžiť tieto hlavné princípy:

- prijať také opatrenia, aby poskytli zraniteľným ľuďom podporu a ochranu, ak je nevyhnutná,
- nevykonávať žiadnu intervenciu, ak nie je nutná s ohľadom na potreby a individuálnu situáciu zraniteľnej osoby, vrátane toho, či je pravdepodobné, že táto osoba zvýši alebo znova získa svoju spôsobilosť,
- brať ohľad na potrebu rešpektovať právo na dôstojnosť, telesnú integritu, súkromie a autonómiu postihnutej osoby,
- uvedený návrh zákona platí len pre ľudí nad 18 rokov. Zraniteľná osoba musí mať výsostné právo na svoju spôsobilosť na právne úkony, a preto musí mať plnú spôsobilosť prijať rozhodnutie, ktoré sa jej týka. Spôsobilosť je definovaná ako „schopnosť pochopiť povahu a následky rozhodnutia v kontexte existujúcich možností výberu v čase prijímania rozhodnutia“,

občanov s mentálnym a viacnásobným postihnutím. Tieto služby sú veľmi nedostatkové, potrebné a organizácie, ktoré ich poskytujú, preberajú na svoje plecia zodpovednosť.

Európska únia prostredníctvom Európskeho sociálneho fondu pomáha rozvíjať zamestnanosť podporovaním zamestnateľnosti, obchodného ducha, rovnakých príležitostí a investovaním do ľudských zdrojov.

Závery z konferencie sme zaslali aj pani ministerke Viere Tomanovej. Jej odpoveď publikujeme na nasledujúcich stranách.

List od ministerky práce, sociálnych vecí a rodiny SR Viery Tomanovej

Vážená pani Mišová,

Bol mi doručený Váš list, v ktorom ma informujete o záveroch prijatých na konferencii „Sociálne služby pre ľudí s mentálnym postihnutím v krízovej situácii“, ktorá sa uskutočnila v dňoch 23. – 24. apríla 2008 v Bratislave. Súčasne sa týmto listom na mňa obraciate so žiadosťou o riešenie problémov, ktoré vyplynuli z tejto konferencie. Dovoľte, aby som uviedla nasledovné:

Dostupnosť sociálnych služieb je výrazne ovplyvnená politikou samosprávnych krajov a obcí. Samosprávne kraje vypracúvajú Plán rozvoja sociálnych služieb, ktorého súčasťou je i analýza skutkového stavu poskytovaných sociálnych služieb a na základe ktorého sa určujú priority a potreby ich ďalšieho rozvoja. Napriek tomu je sieť zariadení sociálnych služieb a terénnych sociálnych služieb nedostatočná a regionálne nerovnomerná a nepokrýva oprávnený dopyt občanov z hľadiska druhovosti sociálnych služieb a ich fyzickej dostupnosti.

Všeobecne možno konštatovať, že v systéme verejných služieb sú sociálne služby tým segmentom, v ktorom na celom území Slovenskej republiky prevláda dopyt nad ponukou služieb všetkého druhu, vrátane terénnych, podporných a odľahčovacích služieb. Kapacita zariadení sociálnych služieb (najmä domovov dôchodcov a domovov sociálnych služieb) nezodpovedá súčasnej potrebe, a preto je nevyhnutné zabezpečiť primeraný rozvoj zariadení sociálnych služieb, a to pre prípady, keď poskytnutie iných druhov sociálnych služieb nie je možné alebo postačujúce, či už vzhľadom na zdravotný stav, vek alebo sociálnu núdzu oprávnených občanov. Nepokrytá potreba kapacít zariadení sociálnych služieb je však objektívnym dôsledkom aj nepriaznivého zdravotného stavu obyvateľov Slovenskej republiky najmä vyšších vekových kategórií a existencie kombinovaných ťažkých zdravotných postihnutí u mladšej generácie.

Aj z týchto dôvodov sa vláda SR vo svojom Programovom vyhlásení na roky 2006 až 2010 zaviazala vytvoriť legislatívne prostredie na rozvoj sociálnych služieb, ktoré budú garantovať ich prijímateľom dôstojné životné podmienky a budú smerovať k ich aktivizácii. Cieľom je tiež zabezpečiť previazanosť sociálnych služieb a zdravotnej starostlivosti a upraviť systém ich financovania ako aj vytvoriť podmienky pre rozvoj sociálneho podnikania v oblasti sociálnych služieb založeného na neziskovom princípe. Osobitná pozornosť sa bude venovať starším občanom a občanom so zdravotným postihnutím, ktorí sú odkázaní na pomoc inej osoby, a to tak, aby mohli zotrvať čo najdlhšie v rodinnom prostredí a zároveň zlepšenie finančnej situácie ich opatrovateľov.

S cieľom poskytovať širšie spektrum sociálnych služieb na terénnej, ambulantnej aj pobytovej úrovni návrh zákona o sociálnych službách ustanovuje množstvo nových druhov sociálnych služieb. Možno uviesť napríklad zariadenie podporovaného bývania, špecializované zariadenie (pre klientov s vybraným druhom zdravotného postihnutia, napr. Alzheimerova choroba, skleróza multiplex alebo mentálne postihnutie), rehabilitačné stredisko, požičavanie pomôcok, sprostredkovanie osobnej asistencie (prostredníctvom agentúr), krízová pomoc poskytovaná prostredníctvom komunikačných technológií. Ustanovením niektorých z týchto sociálnych služieb reagujeme na prax, nakoľko mnohé z týchto služieb už existujú v praxi, avšak nemali oporu v platnom právnom predpise a vznikali problémy s ich financovaním. Zavádza sa aj odľahčovacia služba, ktorá je určená opatrovateľom, ktorí zabezpečujú opateru svojim príbuzným v rámci peňažného príspevku za opatrovanie, za účelom prevencie zhoršenia ich fyzického a duševného zdravia. Navrhujeme, že táto sociálna služba sa bude poskytovať počas 30 dní v rámci jedného roka a počas týchto dní obec poskytne alebo zabezpečí opatrovanej osobe primeranú sociálnu službu.

Návrh zákona o sociálnych službách legislatívne upravuje aj možnosť podpory komunitného rozvoja, komunitnej práce a rehabilitácie za účelom predchádzania nepriaznivým sociálnym situáciám a riešenia miestnych sociálnych problémov. Aj za týmto účelom obec na základe národných priorít rozvoja sociálnych služieb a v spolupráci s inými poskytovateľmi a prijímateľmi sociálnych služieb a ďalšími právnickými a fyzickými osobami vypracúva komunitný plán sociálnych služieb, ktoré okrem analýzy súčasného stavu poskytovania sociálnych služieb požiadaviek ich prijímateľov, a sociologických a demografických údajov, bude obsahovať aj časový plán realizácie a spôsob vyhodnocovania.

V záujme zvýšenia kvality a efektivity práce s klientom návrh zákona ustanovuje povinnosť poskytovateľa vybraných sociálnych služieb, plánovať priebeh poskytovania sociálnej služby (tzv. individuálny rozvojový plán) podľa cieľov, potrieb a schopností prijímateľa sociálnej služby. Obsahom individuálneho rozvoja plánu u občanov s ťažkým zdravotným postihnutím a fyzických osôb odkázaných na pomoc inej osoby je aj program sociálnej rehabilitácie. Okrem toho sú upravené aj základné práva prijímateľov sociálnej služby, medzi ktoré patrí poskytovanie sociálnej služby, ktorá zachováva ich ľudskú dôstojnosť, aktivizuje ich a motivuje ich k posilneniu sebestačnosti, zabráňuje ich sociálnemu vylúčeniu a podporuje ich začlenenie do spoločnosti, právo na zabezpečenie dostupnosti informácií

o sociálnej službe v zrozumiteľnej forme a právo na náhradu škody spôsobenej poskytovateľom sociálnej služby. Samostatne sú upravené práva prijímateľa sociálnej služby v zariadení, medzi ktoré patrí právo na zabezpečenie kontaktu s prostredím mimo zariadenia, právo na súkromie a právo podieľať sa na určovaní životných podmienok v zariadení.

Za účelom zrovnoprávnenia financovania neverejných poskytovateľov návrh úplne novým spôsobom upravuje financovanie týchto subjektov a zvyšuje právnu istotu týchto subjektov pri splnení zákonom ustanovených podmienok a pri poskytovaní vybraných druhov sociálnych služieb, že im bude zo strany obce a samosprávneho kraja poskytnutý finančný príspevok. Finančný príspevok bude poskytovaný formou finančného príspevku pri odkázanosti fyzickej osoby na pomoc inej fyzickej osoby, ktorého poskytnutie sa garantuje minimálne vo výške určenej za základe stupňa odkázanosti fyzickej osoby na pomoc inej fyzickej osoby podľa prílohy zákona a podľa počtu prijímateľov sociálnej služby a stupňa ich odkázanosti na pomoc inej osoby. Ďalšou formou finančného príspevku bude príspevok na prevádzku, ktorého výška sa určí ako rozdiel medzi štandardnými výdavkami porovnateľnými a vynakladanými na sociálnu službu poskytovanú verejnými poskytovateľmi (obec, samosprávny kraj) a súčtom štandardných príjmov obce a samosprávneho kraja a finančných príspevkov pri odkázanosti na pomoc inej fyzickej osoby.

Tak ako uvádzate vo Vašom liste, aj ja rovnako pociťujem potrebu legislatívnej úpravy sociálnoprávnej ochrany dospelých, najmä tých, ktorí sami nedokážu presadzovať svoje práva a záujmy. K príprave návrhu tohto zákona sa vláda SR taktiež zaviazala vo svojom Programovom vyhlásení pre roky 2006 – 2010. V tomto roku je však jednou z priorít Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR najmä prijatie návrhu zákona o podpore sociálneho začlenenia fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím do spoločnosti a návrhu zákona o sociálnych službách. Po ukončení prác na návrhoch týchto zákonov začne Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny v SR v spolupráci s Ministerstvom spravodlivosti SR v rámci pracovnej skupiny, ktorej členom je tiež zástupca Vašej organizácie, pripraviť legislatívny zámer upravujúci túto oblasť.

Zároveň je však potrebné uviesť, že už návrh zákona o sociálnych službách čiastočne túto oblasť upravuje, a to formou ustanovenia nového druhu sociálnej služby, ktorou je pomoc pri výkone opatrovníckych práv a povinností spočívajúca najmä v poskytovaní alebo sprostredkovaní sociálneho a iného odborného poradenstva, predovšetkým fyzickým osobám, ktoré si nedokážu chrániť svoje práva a záujmy. Napriek tomu, že na Slovensku existuje inštitút opatrovníka osôb zbavených spôsobilosti na právne úkony, títo opatrovníci sa nezdrúžujú a mnohí z nich potrebujú odbornú pomoc, ktorú im doteraz nemal kto poskytnúť. Rovnako sa to týka aj fyzických osôb, ktoré si z rôznych dôvodov nedokážu chrániť svoje práva a záujmy (napr. ľudia s duševnými chorobami alebo

s mentálnym postihnutím, starší občania so zdravotnými postihnutiami) a bývajú často obeťmi rôznych podvodov a násillia. Uvedený inštitút bude pôsobiť aj preventívne, aby u klientov dochádzalo k pozbaveniu spôsobilosti na právne úkony len v nevyhnutných prípadoch, a aj v prípade, že sa tak stane, aby opatrovník vykonával svoju funkciu čo najkvalitnejšie. Takýto druh sociálnej služby sa poskytuje aj v iných európskych krajinách a príslušné orgány a verejnosť majú s ňou pozitívne skúsenosti.

K Vášmu záveru týkajúcemu sa Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím mi dovoľte uviesť, že tento bol podpísaný prezidentom Slovenskej republiky dňa 26. septembra 2007. Rovnako v septembri sa vláda Slovenskej republiky na svojom zasadnutí zaoberala otázkami týkajúcimi sa Dohovoru a uznesením vlády uložila ministrom vybraných rezortov vykonať analýzu súladu právnych predpisov Slovenskej republiky so záväzkami vyplývajúcimi zo Slovenskej republiky z Dohovoru a následne, po vykonaní tejto analýzy bude predložený vláde Slovenskej republiky návrh opatrení na implementáciu úloh vyplývajúcich z Dohovoru.

V snahe čo najlepšie zosúladiť činnosti súvisiace s analýzou a s procesom ratifikácie Dohovoru bola zriadená pracovná skupina, ktorej členmi sú zástupcovia jednotlivých rezortov, zástupcovia občanov so zdravotným postihnutím a zástupcovia samosprávy, ale aj zástupca Slovenska v pracovnej skupine „Komisie vysokej úrovne pre problematiku zdravotného postihnutia“. Verím, že zloženie tejto pracovnej skupiny je istou zárukou komplexnosti a snahy čo najlepšie sa pripraviť na ratifikáciu Dohovoru a že výsledky pracovnej skupiny prispedia k mainstreamingu politik zdravotného postihnutia.

V súčasnosti sa nachádzame v období, kedy skúmame, aké legislatívne a nelegislatívne opatrenia, ktoré umožnia ľuďom so zdravotným postihnutím skutočne užívať ich práva, vyplývajúce z Dohovoru vo všetkých oblastiach ich života, je potrebné prijať, aj aké finančné prostriedky bude potrebné na ich realizáciu vyčleniť. Slovenská republika vyvíja maximálne úsilie na to, aby mohla Dohovor a opčný protokol ratifikovať v čo najkratšom čase. Sme si však vedomí, že nás čaká ešte neľahká cesta pri plnení jednotlivých záväzkov vyplývajúcich z Dohovoru. Veríme, že práve úzka spolupráca s Európskou Komisiou ako aj s členským štátmi EÚ bude veľmi dôležitá, nielen v procese implementácie Dohovoru, ale aj v oblasti riešenia výziev, ktoré sa počas implementácie vyskytnú.

Vážená pani Mišová, verím, že moje odpovede naplnili Vaše očakávania. Na záver mi dovoľte popriať Vám pri Vašej zásluhnej práci veľa úspechov a radosti.

S pozdravom

Viera Tomanová

EQUAL

Rozmanitosť a dostupnosť sociálnych služieb z pohľadu regiónu Bratislavského samosprávneho kraja

Celoslovenská konferencia Sociálne služby pre ľudí s mentálnym postihnutím v krízovej situácii ZPMP v SR, 23.4. 2008

Jednou z kompetencií Bratislavského samosprávneho kraja v súlade s § 71a, písm. m), n), o), zákona č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci v znení neskorších predpisov, je pôsobiť v pozícii koordinátora v oblasti poskytovania sociálnej pomoci. Legislatívny rámec, v ktorom odbor sociálnych služieb a zdravotníctva realizuje výkon svojich právomocí a povinností, je vymedzený predovšetkým nasledujúcimi právnymi normami:

- Zákon č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a vyššie územné celky
- Zákon č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov
- Zákon č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov

PaedDr. Miluša Budayová tiež hovorila o dostupnosti sociálnych služieb a práve na poskytnutie sociálnych služieb ustanovené zákonom o sociálnej pomoci, ktoré sa zaručuje rovnako všetkým občanom v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania v sociálnom zabezpečení ustanovenou zákonom č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach, o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon). Dostupnosť sociálnych služieb je výrazne ovplyvnená politikou samosprávnych krajov a obcí. Samosprávne kraje vypracúvajú koncepciu rozvoja sociálnych služieb, ktorej súčasťou je i analýza skutkového stavu poskytovaných sociálnych služieb, na základe ktorého sa určujú priority a potreby ich ďalšieho rozvoja. Napriek snahám BSK je sieť zariadení sociálnych služieb a terénnych sociálnych služieb zatiaľ nepostačujúca a regionálne nerovnomerná. Nepokrýva oprávnený

dopyt občanov po rozvoji z hľadiska druhovosti sociálnych služieb a ich fyzickej dostupnosti. Sociálne služby by mali byť otvorené a dostupné pre všetkých občanov, ktorí ich momentálne potrebujú, ich dostupnosť je založená na rešpektovaní možnosti občanov využívať sociálne služby. Za takéto možnosti BSK považuje dostupnosť **miestnu, finančnú a druhovú**.

Starostlivosť v zariadeniach sociálnych služieb je občanom regiónu BSK poskytovaná prostredníctvom:

- zariadení sociálnych služieb v **zriaďovateľskej pôsobnosti BSK**,
- zariadení sociálnych služieb **obcí, miest a mestských častí**, zriadených ako ich rozpočtové organizácie, príspevkové organizácie, iné právnické osoby, alebo ako organizačné jednotky,
- zariadení sociálnych služieb ďalších **právnických a fyzických osôb**, ktoré poskytujú sociálne služby za podmienok ustanovených zákonom o sociálnej pomoci.
- ZSS v zriaďovateľskej pôsobnosti BSK: Bratislavský samosprávny kraj má v zriaďovateľskej pôsobnosti 16 zariadení sociálnych služieb s právnou subjektivitou, ktoré poskytujú 25 druhov sociálnych služieb (v 1 zariadení sa kumuluje viacero druhov sociálnych služieb).
- Zariadenia pestúnskej starostlivosti sú zariadenia sociálnych služieb bez právnej subjektivity v zriaďovateľskej pôsobnosti BSK (ďalej len ZPS). Toho času sa v 4 ZPS poskytuje náhradná rodinná starostlivosť pre 10 detí.

Registrované subjekty: PaedDr. Miluša Budayová informovala prítomných o výške finančného príspevku poskytnutého BSK registrovaným subjektom v roku 2004 – 2008, a to v členení na

- subjekty poskytujúce soc. služby

- subjekty poskytujúce sociálne poradenstvo a sociálnu prevenciu
- subjekty vykonávajúce opatrenia soc. právnej ochrany a kurately
- subjekty kumulujúce soc. služby s poradenstvom

Toho času je v registri subjektov poskytujúcich sociálnu pomoc na území BSK registrovaných 115 subjektov.

Obce, mestské časti: PaedDr. Miluša Budayová sa zamerala na § 71 zákona o sociálnej pomoci, v zmysle ktorého patria opatrovateľská a prepravná služba do **originálnej pôsobnosti obce**. Originálna pôsobnosť prešla z vyšších územných celkov na obce s účinnosťou od 1.1.2004, čo BSK považuje za dôležitý krok, ktorý vedie obce k ich zodpovednému prístupu a motivácii riešiť problémy sociálnych služieb v prirodzenom prostredí občanov.

BSK pokladá za dôležité mapovať činnosť organizácií poskytujúcich sociálne služby pôsobiacich v regióne. Nadviazal spoluprácu so ZMOS a v septembri r. 2007 Odbor sociálnych služieb a zdravotníctva zaslal obciam a mestám regiónu BSK dotazníky so žiadosťou o spoluprácu pri získavaní údajov. Výstupom sú údaje o počte zariadení sociálnych služieb a sociálnoprávnej ochrany zriadených mestskými časťami a obcami v regióne BSK, údaje o počte občanov, ktorí službu poberajú, a údaje o počte čakaťelov na soc. službu. K hodnoteniu výstupov bol tiež dôležitý prehľad potrieb v oblasti sociálnej pomoci pre občanov, ako ich uvádzali obce a mestské časti pre krízové skupiny:

- zdravotne postihnutých
- seniorov
- občanov bez prístrešia

EQUAL

Za problém súčasného právneho stavu, ktorý má vplyv na finančnú udržateľnosť PaedDr. Miluša Budayová pokladá:

- nedostatočné finančné zdroje na pokrytie potrieb odkázaných občanov
- nerovnocenné postavenie verejných a neverejných poskytovateľov sociálnych služieb (finančne, ale aj pri prijímaní občana)
- nedostatočná podpora rodiny pri starostlivosti o člena odkázaného na pomoc inej osoby a podpora zotrvania občana v domácom prostredí

Programové priority odboru sociálnych služieb:

1. Zabezpečenie supervízie v zariadeniach sociálnych služieb v zriaďovateľskej pôsobnosti BSK – predpoklad kvalitných sociálnych služieb.
2. Analyzovať skutočné potreby občanov v oblasti sociálnych služieb na úrovni BSK.
3. Návrh zriadenia Centra komunitnej rehabilitácie pre občanov s kombinovanými postihnutiami. V regióne neexistuje zariadenie tohto typu, preto predkladáme projektový zámer na zriadenie chýbajúcej služby. Zriadiť Centrum komunitnej rehabilitácie pre najťažšie zdravotné postihnutia, kombinované typy postihnutí, na základe výstupov výskumu a spracovanej analýzy s potvrdeným nedostatkom tohto typu služby v regióne.
4. Vybudovať systém soc. služieb pre občanov s diagnostikovaným psychiatrickým ochorením.
5. Vybudovať systém soc. služieb pre deti a dospelých autistov.
6. Iniciovať zmeny v legislatíve pre riešenie poskytovania zdravotnej starostlivosti v zariadeniach sociálnych služieb (hlavne týždenné a celoročné DSS).
7. Humanizácia zariadení sociálnych služieb v zriaďovateľskej pôsobnosti BSK.

Sociálne služby pre ľudí s mentálnym postihnutím v krízovej situácii

Niekoľko inovatívnych nástrojov na podporu zamestnanosti občanov s mentálnym postihnutím

O našom tzv. "EQUALovom" projekte sme za posledné 3 roky písali častokrát. Konečne sme v závere projektu, a preto dovoľte oboznámiť Vás s jeho výstupmi a produktmi. Prinášame zopár hlavných informácií:

Dohoda o rozvojovom partnerstve bola uzavretá medzi partnermi:

- ZPMP v SR, ZPMP Prešov, ZPMP Košice, ZPMP v Petržalke a DSS Hestia Pezinok.

Dohoda o nadnárodnej spolupráci TCA medzi partnermi:

- ZPMP v SR, ILSIB Španielsko, Ri.So.R.S.A. Taliansko.
- Nadnárodné partnerstvo L.A.S.I.D. názov z anglického Labour and Social Insertion of the Persons with Disability, v slovenčine: Práca a sociálne začlenenie osôb s postihnutím

Cieľová skupina:

- občania s mentálnym postihnutím v aktívnom veku,
- rodičia detí s mentálnym postihnutím,
- mimovládne organizácie,
- zamestnanci domovov sociálnych služieb.

Hlavný cieľ projektu

Podpora zamestnanosti občanov s mentálnym postihnutím prostredníctvom vzdelávacej, poradenskej a informačnej činnosti zacielenej na znižovanie nerovností na trhu práce a na posilnenie vplyvu regionálnych mimovládnych organizácií, na redukciu diskriminácie v oblasti vzdelávania, zamestnávania, rovnaký prístup k informáciám a k vyrovnávaniu diskriminácie na základe rozdielu pohlaví.

- Zriadenie a rozvoj centier komplexných služieb komunitného charakteru zameraných na poskytovanie informačnej, poradenskej a vzdelávacej činnosti v Prešovskom a Košickom kraji.
- Príprava a realizácia vzdelávacích aktivít pre dospelých občanov s mentálnym postihnutím.
- Príprava a realizácia vzdelávacích aktivít pre zamestnancov domovov sociálnych služieb.
- Vytvorenie Internetovej poradne, vybudovanie informačných databáz a ich priebežná aktualizácia.

- Budovanie a rozvoj národných a nadnárodných partnerstiev.

Popis východiskovej situácie z roku 2005

- Neexistencia primeraného poradenského a vzdelávacieho systému pre občanov s mentálnym postihnutím, rešpektujúceho ich individuálne potreby.
- Ojedinelé modely poskytovania poradenstva a vzdelávania pre občanov s mentálnym postihnutím a pre rodičov.
- Neexistencia poradenských a vzdelávacích centier pre občanov s mentálnym postihnutím.
- Existencia mnohých bariér pri hľadaní práce a pri riešení vlastnej životnej situácie.
- Nedostatok príležitostí pre ďalšie vzdelávanie dospelých občanov s mentálnym postihnutím.
- Príprava pre vstup do pracovného prostredia sa orientuje predovšetkým na nácvik pracovných zručností a návykov. Chýba výcvik v oblasti sociálnych zručností.
- Nepostačujúca úroveň schopností občanov s mentálnym postihnutím pre uplatnenie sa v pracovnom prostredí (v chránenej dielni, chránenom pracovisku, na bežnom pracovnom mieste).
- Pretrvávajúce postoje zamestnancov DSS, ktoré vedú ľudí k ochranárskemu spôsobu života, nie k osamostatňovaniu a integrácii.
- Nedostatok informácií a skúseností zamestnancov DSS prináša so sebou vytváranie bariér pri naplňaní ľudských a občianskych práv obyvateľov DSS.
- Nízka dostupnosť poskytovania informačných a poradenských služieb.
- Časovo a finančne náročné vyhľadávanie informácií.
- Roztrieštenosť informácií na mnohých miestach, absencia databáz.

EQUAL

Nadnárodná spolupráca

- Všetky tri partnerstvá na národnej úrovni pracovali na zvyšovaní zamestnanosti/zamestnateľnosti ľudí s postihnutím.
- Ciele nadnárodnej spolupráce boli definované tak, aby využili skúsenosti jednotlivých národných partnerstiev.
- Slovenské rozvojové partnerstvo nieslo zodpovednosť za realizáciu vytvorenia nástrojov a metodológií na boj proti predsudkom a diskriminácii.

Výstupy a produkty

Boli zriadené tri Krajské poradenské centrá ZPMP

v Prešove, v Košiciach a v Trnave – čo tomu predchádzalo:

- 12 seminárov na mapovanie potrieb, zapojilo sa 251 rodičov, ľudí s mentálnym postihnutím a odborníkov,
- 2 analýzy potrieb – publikácie,
- Dokument - Špecifikácia činností centier,
- Založenie 3 neziskových organizácií
- Vytvorený manuál: Zriaďujeme regionálne vzdelávacie informačno-poradenské centrum

Čo poskytujú centrá:

- Priebežné poskytovanie informácií a poradenské služby
- Obhajoba práv a záujmov občanov s mentálnym postihnutím
- Organizovanie vzdelávacích kurzov
- Prepojenie informovanosti medzi miestnymi združeniami v kraji a VÚC

Výstupy a produkty:

- Vytvorený vzdelávací program **Komunikačné a profesijné zručnosti**, možnosť následnej realizácie obdobných kurzov v ďalších regiónoch. Obsah kurzu – 3 oblasti: *Sebapoznávanie a nácvik komunikačných zručností*, *Práca a zamestnanie*, *Medziľudské vzťahy a riešenie konfliktov*
- Vytvorený manuál pre lektorov kurzu.
- Pracovné listy pre účastníkov kurzu v ľahkočitateľnom štýle.
- Vyškolených 60 občanov s mentálnym postihnutím, zlepšenie ich sociálnych zručností.
- 8 občanov zmenilo sociálnu situáciu.
- Vytvorený vzdelávací program Tréning zručností pre prácu s ľuďmi s mentálnym postihnutím v zariadeniach sociálnych služieb. Obsah kurzu:

Právo (základné práva a slobody ľudí s mentálnym postihnutím a ich garancie Ústavou SR, Ľudské práva ľudí s mentálnym postihnutím a ich súvislosť s ustanoveniami konvencie ľudských práv, sebaobhajoba ľudí s mentálnym postihnutím, právo na bývanie, právo na prácu)

Komunikačné zručnosti pre prácu s ľuďmi s mentálnym postihnutím (*človek s mentálnym postihnutím - terminológia, základy etiky pre prácu s ľuďmi s mentálnym postihnutím, sebaopoznávaním k poznávaniu ľudí s mentálnym postihnutím, komunikácia, agresivita, zvládanie agresivity.*)

- Publikácia: Tréning zručností pre prácu s ľuďmi s mentálnym postihnutím v zariadeniach sociálnych služieb.
- 16 vyškolených zamestnancov
- **Spätná väzba z DSS Hestia Pezinok:** nové poznatky predovšetkým v prístupe ku klientom, zmena pohľadu zamestnanca na prácu ostatných kolegov, stmelenie kolektívu.

- Bola zriadená internetová poradňa: www.zpmpvsr.sk
- Sprístupnenie informácií regiónov Košice, Prešov, Bratislava, využívanie databáz širokým spektrom užívateľov.
- Vydané 3 informačné letáky
- Katalóg nástrojov na boj s predsudkami a diskrimináciou
- Zlepšila sa dostupnosť poradenských služieb
- Čo sa ukázalo pri mapovaní potrieb a pri poskytovaní poradenstva?
- **Bez poskytovania adekvátnej podpory a služieb majú ľudia s mentálnym postihnutím ťažkosti so začlenením (sociálnym, pracovným...).**
- **Chýba terénna sociálna práca, vyhľadávanie rodín s členom s mentálnym postihnutím.**
- **Máme málo centier včasnej diagnostiky a terapie, chýbajú rehabilitačné služby do rodiny v rannom veku dieťaťa.**
- **Evidujeme nedostatok služieb: opatrovateľské služby, prepravné služby, zariadenia sociálnych služieb so vzdelávacími programami pre ľudí s ťažkým a kombinovaným postihnutím, chránené a podporované bývanie podľa stupňa odkázanosti.**

Čo nám úplne chýba?

- Penzióny pre geriatrických ľudí s mentálnym postihnutím.
- Podporné a odľahčujúce služby pre rodinu.
- Terénna zdravotnícka služba do rodín s občanom s veľmi ťažkým postihnutím.
- Agentúry osobnej asistencie.
- Odborné zdravotnícke služby psychiatrické, sexuologické.
- Centrá krízovej intervencie, špecializované SOS služby denné aj pobytové pre ľudí v kríze s vyškoleným odborným personálom.

Mgr. Iveta Mišová

Skrátený prepis prípadovej štúdie klientky Marcely, vek 33 rokov, ktorá bola dňa 23.4.2008 prednesená na Konferencii „Sociálne služby pre ľudí s mentálnym postihnutím v krízovej situácii“.

EQUAL

V máji 2006 klientka, žijúca v DSS, sa s pomocou sociálnych pracovníčok obrátila na ZPMP v SR so žiadosťou o bývanie v zariadení chráneného bývania. Dovtedy žila klientka v detských domovoch, následne v Domovoch sociálnych služieb až do svojich 31 rokov, bez bližšieho záujmu rodiny o ňu, pričom bola opakovane liečená na psychiatrických oddeleniach nemocníc. Klientka má syna, ktorý bol v rannom detstve umiestnený v DD a následne do náhradnej rodinnej starostlivosti.

Z osobnej a rodinnej anamnézy vieme, že klientka pochádza zo 6 - člennej rodiny, ktorej prioritnou úlohou bolo zabezpečovanie základných fyziologických potrieb. Sociálne a psychologické potreby deti v rodine nemali uspokojované. Rodinné prostredie bolo pre klientku málo podnetné, podľa vyjadrenia matky klientky bola Marcela problematické dieťa, často sa hádala, bola impulzívna a mnohokrát aj agresívna. V dobe, keď sa liečila na psychiatriách, jej lekári predpisovali lieky na utlmovanie agresivity. V mladšom veku pravdepodobne po orgánikom porušení mozgu u klientky nastal spomalený vývoj psychických funkcií a intelektových schopností a zručností. Svoju úlohu však zohralo aj rodinné prostredie. Bola jej diagnostikovaná mentálna retardácia ľahkého až stredného stupňa. Tiež boli u nej diagnostikované poruchy správania, ktoré sa prejavovali mnohokrát nepredvídateľným skratovým konaním a emotívnymi rozladami.

Klientka Marcela sa v rodine vyskytovala veľmi sporadicky, stále však túžila sa s rodinou stretávať. Marcela vie čítať, ale nemá o to záujem, rada počúva rozhlas. Ovláda ručné práce, má rada jednoduché práce v kuchyni. Má veľa známych z psychiatrie, ale nestýka sa s nimi často, nie je veľa času na stretávanie, ako ona sama hovorí. Pre Marcelu pojem „priateľka“ má svojský význam, cez optiku výhod, darčiekov s možnosťou zaplaviť dotýčnú osobu svojimi myšlienkami a problémami.

Marcela navštevovala osobitnú školu, potom sa vyučila za

krajčírku, ale tejto profesii sa nikdy nevenovala. Marcela má potrebu hromadiť veci, zároveň však nevie s nimi nakladať. Je veľmi sústredená len na seba. Marcela svoj život hodnotí ako ťažký, lebo vyrastala po domovoch a ústavoch. Každý jej všade robil zle a aj syna jej zobrali. Teraz by už chcela poznať len pekné veci. Chce žiť v chránenom bývaní a tam sa bude učiť, ako sa postarať o domácnosť. Možno jej aj syna vrátia.

Zo sociálnej diagnózy vyberáme:

Marcela má dlhodobé problémy so začlenením sa do spoločnosti, hľadaním a udrzaním si vhodných sociálne primeraných priateľov. Nevie ekonomicky hospodáriť s financiami, nepozná hodnotu peňazí. O živote má naivnú predstavu, je ľahko ovplyvniteľná a manipulovateľná. Sociálna izolácia, zvýšená precitlivosť a vzťahovačnosť jej spôsobujú nemalé problémy v komunikácii s ľuďmi. Marcela v dôsledku ťažkého zdravotného postihnutia má zníženú schopnosť pracovného zaradenia. V práci má problematické správanie so sklonom k impulzivite, okolie ju nechápe.

Pri nástupe klientky do zariadenia chráneného bývania boli stanovené postupy práce s cieľom podporiť ju v integrácii do spoločnosti, vychádzajúc z jej špecifických potrieb.

Po adaptačnej dobe v zariadení chráneného bývania sme pre Marcelu vypracovali individuálny plán rozvoja jej osobnosti. Vypracovali sme špecifické podporné poradenstvo pre bytových asistentov v súvislosti s jej osobnostnými problémami. Pomohli sme jej nájsť primeranú prácu v chránenej dielni, neskôr prostredníctvom Agentúry podporovaného zamestnávania inú prácu na voľnom trhu. Klientke sme pravidelne poskytovali sociálno-právne poradenstvo, týkajúce sa náhradnej rodinnej starostlivosti, určenia opatrovníka na právne úkony pri zbavení spôsobilosti na niektoré právne úkony, ale aj oblasti kompenzácií sociálnych dôsledkov. Poskytli sme jej pomoc pri nadviazaní vzťahu s rodinou, pomoc pri stretávaní sa s jej maloletým synom. Marcela sa vzdelávala prostredníctvom skupiny sebaobhajcov. V chránenom bývaní sa postupne naučila bežné domáce práce, s financiami však nedokázala pracovať. S Marcelou pracoval tím pracovníkov: sociálny poradca, bytoví asistenti, osobní asistenti, špeciálny pedagóg, psychiater, psychológ, právnik, rodina.

Hodnotenie práce s klientkou Marcelou:

Zo vzťahu poradca – klientka sa ukázalo, že tento vzťah mal opačnú gradáciu, a to od náhlejšej intenzívnej dôvery a pocitu blízkosti smeroval k nedôvere až k podozrievavosti. Klientka sa snažila poradcu manipulovať. Postupne začala manipulovať bytových asistentov, ktorým podávala rozličné informácie. Vždy, keď mala pocit, že jej pozícia nešťastnej a životom bitej ženy je ohrozená, začala vyťahovať životný scenár, ako jej všetci ubližujú, ako jej skoro nikto nepomohol, ako sme ju všetci sklamali a pritom ona nám tak verila. Informácie od klientky

sa rýchlo menili, každému rozprávala svoj príbeh inak pozmenený. Vyhýbala sa priamej odpovedi na otázky, čo narúšalo dôveru poradcov voči nej.

Aká bola úroveň naplnenia cieľov?

Klientke sme poskytli možnosť meniť názory, postoje a hájiť svoje práva prostredníctvom skupiny sebaobhajcov. Pomohli sme jej prostredníctvom Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny vybaviť, aby jej bol priznaný príspevok na osobnú asistenciu a súčasne sme jej pomáhali nájsť osobných asistentov. Pomohli sme jej nájsť prácu, pomáhali sme jej pri vybavovaní žiadosti o prepočítanie dôchodku, pomohli sme zvrátiť súdne konanie o úplne zbavenie spôsobilosti na právne úkony. Pomohli sme jej finančne pokryť 2 rekondično - integračné pobyty, a to prostredníctvom sociálnej výpomoci na Miestnom úrade v mieste trvalého bydliska. Po vypovedaní zmluvy zo zariadenia chráneného bývania sme klientke pomáhali nájsť prostredníctvom jej opatrovníka vhodný DSS s psychiatrickou starostlivosťou, a to aj prostredníctvom intervencií na VÚC v Bratislave.

Aká bola účasť klienta na plnení cieľov?

Účasť klientky bola veľmi sporadická. V určitých základných oblastiach sociálnych zručností sa nám ju podarilo posunúť, splnili sme jej pranie stretávať sa so synom, nadviazať kontakt s rodinou. Pri hľadaní zamestnania však bola pasívna, málo spolupracovala. Pomoc a podporu klientke komplikoval jej nereálny spôsob myslenia, odmietavý prístup k akejkoľvek zmene v jej správaní, neustále vracanie sa klientky k pocitu krivdy zo strany spoločnosti, zavádzanie a klamanie. Sociálne problémy klientky sme riešili úspešne, osobné a osobnostné sme nedokázali vyriešiť. Nedokázali sme úspešne zvládať jej strachy, fobie a iné psychiatrické

EQUAL

symptómy, napriek tomu, že sme boli v kontakte s jej psychiatrickou, a tomu, že klientka bola v akútnom štádiu ochorenia hospitalizovaná. Našou snahou bola sociálna inklúzia klientky, ktorú sa podarilo udržať 1,5 roka.

K navrhovaným riešeniam osobných problémov klientky uvádzame:

Pre zlepšenie kvality života klientky v budúcnosti by mohlo byť riešením umiestnenie v zariadení chráneného bývania pre psychiatrických pacientov spolu s kombináciou denných psychiatrických stacionárov pri vhodnej stratégii ako zvládať problémy, ako čeliť zvýšenej záťaži pri zvládaní problémov spojených s osobnostnými problémami.

Konštatujeme, že v súčasnosti sociálny systém na Slovensku nie je dostatočne prepojený s cieľom zabezpečiť kontinuitu starostlivosti o klienta s kombinovaným typom postihnutia alebo ochorenia. Okrem vhodných typov služieb jednak krízovej intervencie, jednak sociálno-zdravotných služieb dlhodobého charakteru, absentuje sociálnoprávna ochrana dospelých občanov, ktorí nedokážu hájiť svoje práva a právom chránené záujmy.

V prípade našej klientky Marcely napriek veľkej snahe nášho združenia a prechodnému zlepšeniu kvality života došlo nakoniec opäť k sociálnej exklúzii, ktorá môže byť odstránená len vtedy, ak sa na Slovensku zmení legislatíva a pribudnú nové formy a typy služieb podľa individuálnych potrieb jednotlivých občanov, ktorí sa ocitli v sociálnej a životnej kríze.

Spracovala: Mgr. Silvia Kubanková

Milé dámy, milý páni, priatelia Začnem citátom Matky Terezy: Láska sa začína doma.

Hovoríme o domove, ale pravým domovom je rodina. Rodina je vlastne primárnym zdrojom lásky a ochrany všetkých detí. No nie všetci jedinci majú otvorené dvere do sveta zdravých a určite sa tam nedostanú bez problémov. Ako sa podarí preklenúť všetky úskalia, ktoré ich čakajú, záleží vždy len a len na rodine.

Preto si myslím, že všetci budete so mnou súhlasiť, ak poviem, že rodina je vo väčšine prípadov najlepšie prostredie pre dieťa, v ktorom môže vyrastať, a najmä ak ide o dieťa s mentálnym postihnutím. Dieťa by malo vyrastať s ľuďmi, ku ktorým patrí a ku ktorým to má najbližšie. Myslím si, že každá rodina by mala dať svojmu dieťaťu šancu vyrastať medzi najbližšími, dať im šancu zvyknúť si na seba navzájom. Ak aj bude dieťa vyrastať v rodine, záleží už len na nej, ako sa k svojmu dieťaťu postaví, ako mu umožní rásť nielen fyzicky, ale aj duševne a emocionálne. Či bude rodine záležať na jeho vývoji, napredovaní, alebo či uprednostní svoje vlastné záujmy. Dá mu šancu niečo dokázať?

To všetko záleží len na rodine, aký bude život ich postihnutej dcéry alebo syna.

No je tu aj iná možnosť.

Súd môže nariadiť ústavnú výchovu, keď je výchova dieťaťa vážne ohrozená a iná výchova nevedla k náprave, alebo rodičia nemôžu z iných dôvodov výchovu dieťaťa zabezpečiť. Alebo dať ho do celoročného ústavu.

My sa budeme zapodievať rodinou. Povieme si o rodine, ktorej sa narodilo dievčatko s mentálnym postihnutím.

Volá sa Nikolka. Narodila sa do sociálne slabšieho prostredia. Má jednu staršiu sestru. Rodičia majú základné vzdelanie. Diagnóza: stredne ťažká mentálna retardácia. Problémy s učením a komunikáciou.

Po psychologickom vyšetrení ju odporúčali do prvého ročníka bývalej osobitnej školy. S pomocou učiteľov a niektorých spolužiakov mohla zo začiatku držať krok s ostatnými spolužiakmi, no keďže rodina sa jej venovala málo, buď z neznalosti alebo z nezáujmu, Nikolka začala stagnovať a jej vedomostná úroveň začala klesať. Mala problémy s učením aj z tohto dôvodu, že jej reč bola neartikulovaná, skôr heslovitá a málo zrozumiteľná. Bola veľmi utiahnutá a tichá, no napriek tomu si našla priateľky, s ktorými sa stretávala a chodila s nimi von.

Po ukončení povinnej školskej dochádzky, aj keď psychológovia odporučili jej rodičom, aby ju dali vyučiť za záhradníčku, zostala doma. Manuálne bola zručná, no napriek tomu sa rodičia rozhodli pre invalidný dôchodok.

Jej staršia sestra sa vydala a nasťahovala sa do bytu k manželovi a zároveň sa im narodilo bábätko. Nikolka so sestrou a malým synovcom sa začala túlať po meste a veľakrát navštevovala miestne pohostinstvá, dokonca aj v noci.

Nikolka mala už dávnejšie ženské problémy, takže si nikto nevšimol, že je v ôsmom mesiaci tehotenstva. No nikomu nič nepovedala, až kým jej neprišlo zle. Nikto nevedel kedy sa to stalo, s kým a kde. Rodičia to zobrali ako samozrejmosť a nikde nič nehlásili. Narodilo sa jej zdravé dievčatko a keďže sa oňho nevedela postarať, stará mama si ho zobrala do pestúnskej starostlivosti.

Bývali v jednom byte aj so sestrou, ktorú manžel vyhnal so synom, nakoľko ju našiel s iným mužom.

Vzťah Nikolky k svojej dcére bol založený skôr ako dievčatka a bábiky. Chodievala s ňou na prechádzky, keď sa unavila, odniesla ju k mame. Nebola vôbec pripravená na takúto úlohu a neviem či aj niekedy bude. Chodila k nám do klubu, bola dlhoročná členka nášho združenia spoločne so svojou mamou a tiež sa zúčastňovala všetkých akcií, no po narodení dieťaťa, dievčatko zostávalo doma, kým Nikolka chodievala všade.

Pred dvoma rokmi Nikolčina mama, ktorá bola už dlhší čas chorá, zomrela. Prišiel čas postarať sa o dieťa. O dieťa sa mal postarať otec, ktorý to nezvládal a potužoval sa alkoholom so svojou dcérou. V byte zostal otec s dcérou, ktorí navštevovali denne pohostinstvá a Nikolka so synovcom a dcérkou, o ktorých sa mala starať. Všetky povinnosti matky prevzala Nikolka. Akým spôsobom, to nikto nevie. Naše združenie chcelo na túto situáciu reagovať, no nepustili nás ani do bytu, ktorý bol mimochodom vždy zadymený. Videli sme Nikolu s dcérkou len občas, keď sa niekedy zastavila v klube. Podľa jej slov sa naučila starať o celú rodinu a domácnosť. Sestra bola permanentne nezamestnaná, ale z pohostinstva sa vracala až ráno, keď ľudia idú do práce.

Sociálne tvrdí, že je všetko v poriadku, keď majú prísť na návštevu, nahlásia to dopredu a oni sa pripravujú. V byte je čisto, upratané a navarené. Aké je to v skutočnosti, nikto nevie. Doposiaľ nie je známe, kto tam varí. Nikolka tvrdí, že ona, otec jej povie, čo má robiť a ona to urobí.

Pred pár rokmi sme sa zúčastnili prednášok o sexuálnej výchove ľudí s mentálnym postihnutím. Svoje poznatky sme sa snažili preniesť do praxe a organizovali sme stretnutia, na ktorých sme pripravovali túto skupinu ľudí aj na sexuálny život, na dotyky, ako sa brániť proti zneužívaniu, sexuálnym útokom a pod. Každý to pravdepodobne zobral inak. Týchto stretnutí sa zúčastňovala aj Nikolka. No z jej rozprávania sme usúdili, že potrebovala lásku a nehu. V rodine sa jej nedostávalo, tak ju hľadala inde. No jej sa to nevyplatilo. Pravdepodobne prišla o jediný zdroj lásky – o matku a teraz je stratená. Má 30 rokov a celá zodpovednosť leží na jej pleciach. V dnešnej dobe je veľkým bremenom postarať sa o rodinu bez nejakej opory partnera alebo rodiny, nehovoriac, ak ide o človeka s mentálnym postihnutím. Kto zlyhal v tomto procese, rodina alebo sociálne oddelenie? Chceme ľudí s mentálnym postihnutím integrovať do spoločnosti. Chceme ich pripraviť na vstup do nezávislého života a rátame s tým, že aj táto skupina ľudí bude mať svoje rodiny, svojich partnerov, prácu, byt apod. No všetko by sa malo diať postupne. Pripravovať ich k tomu krok za krokom a vždy byť na blízku v prípade pomoci. Nemôžeme nechať mladého človeka s mentálnym postihnutím boriť sa so všetkými problémami samého a nepodporiť ho. Tu mala nastúpiť nejaká inštitúcia, ktorá by tejto mladej žene podala pomocnú ruku, aby to celé zvládla, keď tu zlyhala rodina.

Táto mladá dáma bola hodená do vody a musela začať plávať, ak sa nechcela utopiť v spleti každodenných povinností.

Myslím si, že už nepotrebuje zúčastniť sa stretnutia sebaobhajcov. Život ju naučil byť zodpovednou nielen za seba, ale aj za svoje dieťa, aj keď to ešte v plnom rozsahu nechápe. Možno, že nevie, čo chce pre svoj život, no iní to za ňu rozhodnú a nikto sa jej nepýta, aké sú jej sny a problémy si musí riešiť sama, ak ich nevie, kopia sa a čakajú, kto ich vyrieši. No nemôže to byť donekonečna.

Ďakujem za pozornosť

Mgr. Agnes Zelená

V každej slabosti je sila

Letné pobyty sebaobhajcov so sebou často prinášajú nielen zbierku krásnych zážitkov a nezabudnuteľných dojmov, ale aj nových nadšencov. Na pobyt neraz prichádzajú so strachom a obavami, pýtajúc sa: „zvládnem to?“, „akí skutočne sú?“, a odchádzajú s úsmevom na tvári a nadšením v srdci. Jedným z takýchto ľudí je aj Ivan Vyskočil, študent psychológie, ktorý sa minulý rok zúčastnil prvýkrát na pobyte v Bystrej ako dobrovoľník a jeho kroky ďalej viedli až k spolupráci v podobe vedenia skupiny sebaobhajcov v Bratislave...

Rozhovor

Ako si spomínaš na svoj prvý kontakt so sebaobhajcami?

Čakal som v Brezne na železničnej stanici, aby som sa pripojil k ostatným, čo šli na pobyt. Zrazu sa do prázdneho vestibulu nahrnulo množstvo ľudí. Niektorí na prvý pohľad trochu zvláštni, ale všetci dobre naladení. Môj úplne prvý kontakt so sebaobhajcom bol, keď ma drobné žieňa poprosilo „Pomôžeš mi kúpiť kávu?“. Boli to ľudia, s ktorými som potom strávil ešte jeden skvelý týždeň v Bystrej. Bol to vlastne môj prvý kontakt s človekom s mentálnym postihnutím.

Sebaobhajovanie. Nie je to práve najznámejšie slovíčko. Čo si si pod ním predstavoval ty?

Nič som si nepredstavoval, klikol som si na stránku www.zpmpvrs.sk, ktorá bola v pozvánke do Bystrej... Ale oveľa múdrejší som nebol...

Teraz už pravdepodobne o sebaobhajovaní vieš viac aj z vlastnej skúsenosti... Ako by si ho opísal?

Ľudia s mentálnym postihnutím často vyrastajú v podmienkach, v ktorých by sa aj človek bez handicapu nevyvíjal „správne“. Mnohým nik nevytvoril vhodné prostredie. Zrejme na to nie je čas ani energia, ani informovanosť. O predsudkoch zo strany spoločnosti ani nehovorím. A sebaobhajovanie chce pomôcť takýmto ľuďom zorientovať sa v tejto spoločnosti a informovať o ich právach. Majú ich totiž rovnaké ako každý iný. Možno by to niekto mal povedať aj „zdravým“... Navyše je to možnosť zmysluplne využiť svoj voľný čas a oni na tie stretnutia fakt chodia radi... Myslím, že to je to, čo hlavne vnímajú a ani to sa mi nezdá málo.

Si v našej „sebaobhajcovskej bande“ nový. Čo predchádzalo tvojmu prvému stretnutiu sebaobhajcov v Bratislave?

Po pobyte v Bystrej, kde som trochu spoznal týchto ľudí, som dostal ponuku viesť jednu skupinu sebaobhajcov so Zuzkou. Vlastne to bolo pozvanie na líderské školenie. Boli tam mamičky so svojimi ratolesťami, (snáď) budúci sebaobhajcami. Dozvedel som sa tam okrem iného veľa o ich živote, o živote ich rodín a prístupe okolia. Teraz vôbec nepochybujem, že venovať tomu čas a energiu má zmysel. Myslím, že by to presvedčilo každého.

Aké sú tvoje dojmy zo stretnutí? Aké to je, viesť skupinu?

Zatiaľ sa mám veľa čo učiť, kým budem dobrý sebaobhajca... Viesť skupinu je zaujímavý pocit. Okrem bežných problémov každého menej skúseného lídra, mne robilo ťažkosť rozprávať v „ľahko – zrozumiteľnom štýle“, ale učím sa. Na druhej strane sebaobhajcovia sú vďačnejšia skupina a na stretnutiach býva aj kopa zábavy...

Čo by si sebaobhajcov rád naučil?

To, že keď sa budú správať tak, že majú práva a že sa o seba dokážu postarať, i keď to často znamená požiadať o pomoc, tak sa zmení aj prístup iných k nim. Že v každej slabosti je sila.

Odkaz čitateľom?

Nikdy mi nenapadlo, že budem niekedy niečo mať s „retardovanými“. Skôr naopak... A odkaz – možno aj vy potrebujete ich pomoc.

Zhovárala sa Zuzana Kolláriková.

Šumperk má medzinárodný titul „Inteligentné mesto pre všetkých“

Česká republika sa podobne ako Kanada teší vo svete veľkému uznaniu za svoje postoje v otázkach dodržiavania ľudských práv. Rozvojové krajiny tretieho sveta hľadajú na nás ako na svoj vzor. O to väčšia je naša zodpovednosť. Ľudia s mentálnym postihnutím patria všade vo svete k najviac diskriminovaným skupinám a často dochádza k porušovaniu ich občianskych a ľudských práv.

Dohoda OSN o právach ľudí s postihnutím, podpísaná koncom roka 2007, uznáva právo žiakov s postihnutím na vzdelanie v bežných školách spoločne s ostatnými študentmi. Napriek tomu, že v Českej republike existujú prípady, kde všetci žiaci chodia do rovnakej triedy, stále ešte pretrvávajú vzdelávanie študentov s postihnutím oddelene od ostatných. Pretrhávajú sa tak prirodzené väzby medzi deťmi a v dospelosti tento model vedie k sociálnemu vylúčeniu. Oddelené vzdelávanie žiakov s postihnutím nemôže dobre pripraviť budúceho vodiča autobusu, predavača, učiteľa alebo lekára na situáciu, keď sa stretnú s človekom s hendikepom. A tiež naopak človek, ktorý v škole pozná len spolužiakov s postihnutím, ťažko hľadá v dospelosti priateľov a kamarátov medzi väčšinovou populáciou. Oddelené vzdelávanie nepripraví študentov na bežný život. Vzdelávanie ľudí s postihnutím v špecializovaných školách a triedach rozdeľuje deti, neskôr dospelých a vo svojom dôsledku celú spoločnosť na väčšinu bez postihnutia a menšinu s postihnutím. Ukázať výhody školy pre všetkých a predstaviť takzvané inkluzívne vzdelávanie prišla z Kanady do Českej republiky pani Diane Richler.

Ako svetovo uznávaná osobnosť sa v Prahe na Karlovej Univerzite podelila o bohaté skúsenosti so študentmi programu Erasmus-Mundus, ktorý je určený pre odborníkov z rozvojových krajín a je zameraný na inkluzívne

Diane Richler, prezidentka Inclusion International v sprievode Ing. Iva Vykydala, predsedu Společnosti pro podporu lidí s mentálním postižením v ČR udeľuje čestný titul „Inteligentné mesto pre všetkých“ starostovi Šumperku Mgr. Zdeňkovi Brožovi.

vzdelávanie osôb so špeciálnymi vzdelávacími potrebami. V medzinárodnom konzorciu univerzít z Veľkej Británie, Holandska a Českej republiky, ktoré tento program realizujú, je zapojená Pedagogická fakulta Karlovej Univerzity. Okrem prednášok zahraničným i našim študentom, venovala svoj čas tiež diskusii s rodičmi a so sebaobhajcami – s ľuďmi s mentálnym postihnutím, ktorí hovoria sami za seba. Prijatia sa jej dostalo aj od miestopredsedu Poslaneckej snemovne Parlamentu ČR Ing. Jana Kasala. S prostredím v Českej republike sa bližšie zoznámila na návšteve materskej a základnej školy vo Víkřovicích na Šumperku pri prehliadke podporných komunitných sociálnych služieb pre ľudí s postihnutím v Šumperku, ktoré sú ľuďom poskytované priamo v ich bytoch, alebo pri hľadaní pracovného uplatnenia v zamestnaní.

Po prednáške pre riaditeľov, výchovných poradcov a učiteľov šumperských materských a základných škôl sa Diane Richler zverila s mnohými príkladmi z vlastnej praxe a života. Povedala: „Keď som vyberala školu pre svoje „zdravé“ deti, chcela som, aby boli v triede, kam chodia aj deti s postihnutím. Rôznosť a pestrosť osobností detí v triede sú prínosné pre všetkých. Výskum ukázal, že lepšie výsledky potom dosahujú všetci žiaci. Len u 2% extrémne nadaných študentov nie sú výsledky lepšie, nie sú však ani horšie, ale zostávajú podobné ako v triede, kam chodia len deti bez postihnutia.“ Základné východisko prístupu k ľuďom s postihnutím

Zo zahraničia

veľmi presne vyjadril tiež Ing. Ivan Vykydal, predseda Společnosti pro podporu lidí s mentálním postižením, ktorý Diane Richler sprevádzal a stál pri zrode rady projektov k začleneniu ľudí s postihnutím do spoločnosti v Českej republike a v Európe: „Najskôr sa na postihnutie prihliadalo ako na nedostatok spojený s človekom. Postihnutý človek nevie chodiť, sám sa nenaje, nehovorí, neudržiava hygienu... Dnes je postihnutie definované ako rozpor medzi spoločnosťou a človekom. Zodpovednosť sa tým čiastočne presúva na spoločnosť. Ak človek nehovorí, neznamena to, že sa s ním nedá komunikovať. Keď nechodí, neznamena to, že sa nemôže premiestniť z jedného miesta na druhé. Človeka nemeňme, ale prijmime ho v jeho obohacujúcej a neopakovateľnej jedinečnosti. Zmeniť môžeme prostredie, v ktorom žijeme. Vytvorme školu skutočne pre všetkých žiakov, mesto pre všetkých obyvateľov a spoločnosť pre všetkých.“

Najväčšie prekvapenie čakalo starostu Šumperka Mgr. Zdeňka Brožu pred odchodom pani Diane Richler z mesta. Pri záverečnom prijatí na radnicu prevzal za mesto Šumperk z rúk prezidentky Inclusion International čestný titul „Inteligentné mesto pre všetkých“. Toto ocenenie zdôvodnila slovami: „Šumperk sa stal v otázkach začlenenia ľudí s mentálnym postihnutím medzinárodne uznávaným pojmom. Cesta, ktorú ste za relatívne krátky čas prešli, je príkladom a povzbudením pre ostatných. Udelenie ceny mesta za rozvoj sociálnych služieb v roku 2007 Markéte Jirglové, dievčaťu s mentálnym postihnutím za to, že je a žije tu, je výrazom hlbokého rešpektu ku každému človeku. Nikdy nebude nič ideálne, mesto Šumperk je ale „Inteligentné mesto pre všetkých“ a tento čestný titul vám právom prináleží.“

Diane Richler je prezidentkou Inclusion International, medzinárodnej organizácie združenia ľudí s mentálnym postihnutím a ich rodín. Inclusion International združuje 200 členských národných spoločností v 115 krajinách sveta. Patrí k 7 organizáciám ľudí s postihnutím, ktoré sú oficiálne uznané Organizáciou spojených národov. Členskou organizáciou Inclusion International v Českej republike je občianske združenie Společnost pro podporu lidí s mentálním postižením. Diane pracovala ako riaditeľka Roeher Institute, výkonná vice prezidentka Kanadského združenia pre život v spoločnosti, poradca kanadského ministra pre rozvoj ľudských zdrojov a tiež ako konzultantka Svetovej banky, Inter – American Development Bank, UNESCO a OECD. V roku 2004 bol Diane Richlerovej udelený kanadský rád za jej prínos k zlepšeniu života Kanadčanov.

Program pobytu Diane Richler v Českej republike:

- 13.3. – 14.3.** medzinárodná konferencia usporiadaná Karlovou Univerzitou – téma „Prostredie pre inkluzívne vzdelávanie“, podtitul „Príbehy na ceste“
- 17.3.** výučba na Karlovej Univerzite
- 18.3.** Česká televízia ČT24 – 9:20 Pred poludním – hostia Diane Richler a Ivo Vykydal; prijatie u miestopredsedu Poslaneckej snemovne Parlamentu ČR Jana Kasala
- 19.3.** prednáška a beseda s riaditeľmi a učiteľmi materských a základných škôl – Komunitné centrum Komín v Šumperku, návšteva Šumperka a udelenie čestného titulu „Inteligentné mesto pre všetkých“ mestu Šumperk.

Zo života ZPMP

Projekt aktívneho trávenia voľného času

Združenie Nádej na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v Poprade realizuje vďaka finančnej podpore Nadácie Hodina deťom projekt Aktívne trávenie voľného času. Projekt je zameraný na ľudí s mentálnym postihnutím, kde sa v rámci klubových stretnutí zameriavame na rozvoj jemnej a hrubej motoriky, komunikácie a tiež rozvoj určitých schopností a manuálnych zručností. Ľudia s mentálnym postihnutím sa učia rôzne metódy práce, ako je napr. obrúsková technika, tzv. decoupage, t.j. lepenie servítkov na rôzne materiály, ako sú fľaše, črepníky, keramika, výroba pohľadníc, šitie darčkových predmetov, vankúšov, tkanie na krosnách a okrem týchto aktivít si veľmi radi zahrajú aj stolný tenis. Nadácia Hodina deťom poskytla združeniu Nádej v Poprade finančný príspevok vo výške viac ako 58 tisíc korún.

Správa o priebehu a výsledkoch kampane začatej protestným zhromaždením konaným 4. 6. 2008

Dňa 30. 5. 2008 rozhodol výkonný výbor Národnej rady občanov so zdravotným postihnutím v SR (NROZP v SR) zvolať protestné zhromaždenie na 4. 6. 2008 pred Úrad vlády SR.

Dôvodom bola skutočnosť, že NROZP v SR a organizácie občanov so zdravotným postihnutím v nej združené, ako aj mnohé ďalšie organizácie systematicky sa zaoberajúce obhajobou a uplatňovaním práv ľudí so zdravotným postihnutím, sa dostali do situácie predstavujúcej reálnu hrozbu ich zániku a zásadné obmedzenie ich schopnosti a kapacity pokračovať v plnení ich poslania. Uvedomujúc si, že dlhodobé odkladanie riešenia problémov v oblasti kompenzácií dôsledkov zdravotného postihnutia a sociálnych služieb s odvolávaním sa na prípravu nových zákonov výrazne zhoršuje životné podmienky ľudí s ťažkým zdravotným postihnutím a bez pokračovania v systematickom tlaku prostredníctvom organizácií sa nepodari tento proces zvrátiť, považovala NROZP v SR za potrebné upozorniť na fakt, že

a/ aktuálne podmienky nenárokovej podpory projektov predkladaných organizáciami občanov so zdravotným postihnutím na základe výnosu MPSVaR o dotáciách neumožňujú týmto organizáciám systematicky a kvalifikovane obhajovať práva ľudí so zdravotným postihnutím a podporovať aktívne uplatňovanie ich práv, lebo výnos nedovoľuje prispievať na úhradu nájomného za priestory nevyhnutné na realizáciu aj schválených projektov a zásadne redukuje príspevky na mzdy nevyhnutné pre pracovníkov realizujúcich projekty, b/ neskoré schvaľovanie projektov značne komplikuje spôsob realizácie projektov a pre organizácie zaoberajúce sa celoročne obhajobou a uplatňovaním práv ľudí so zdravotným postihnutím spôsobilo prakticky úplné vyčerpanie

rezerv, ktoré plánovali použiť na financovanie vyššie uvedených nepodporovaných položiek, čím bola kriticky ohrozená ich existencia a schopnosť uchádzať sa o akékoľvek ďalšie projekty.

Keďže naše úsilie o riešenie tejto stále sa zhoršujúcej situácie v spolupráci s kompetentnými štátnymi orgánmi trvajúce od začiatku roku 2007 bolo bezvýsledné, nevideli sme inú možnosť, ako na ne verejne upozorniť zhromaždením 4. 6. 2008.

Priamo na zhromaždení boli dohovorené s pani ministerkou Tomanovou dve stretnutia

- prvé, z nášho hľadiska prípravné a zamerané na akútne existenčné problémy, s predstaviteľmi MPSVaR a Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny (UPSVaR) - vo štvrtok 5. 6. 2008 dopoludnia a
- druhé s pani ministerkou a predstaviteľmi ďalších zainteresovaných ministerstiev širšie zamerané na najdôležitejšie problémy občanov so zdravotným postihnutím a ich organizácií - v stredu 11. 6. 2008 dopoludnia.

Ešte 4. 6. 2008 večer nám bol doručený návrh zákona o podpore začlenenia fyzických osôb s ťažkým zdravotným postihnutím do spoločnosti (nový názov pripravovaného zákona o kompenzáciách), ktorý sme následne distribuovali ďalej.

Na stretnutí 5. 6. 2008 sme sa zaoberali najmä možnosťami využívania nástrojov zákona o službách zamestnanosti na podporu zamestnávania, možnosťami zjednodušenia a zlacnenia súvisiacej administratívy a urýchlenia refundácií nákladov, čo by malo pomôcť organizáciám občanov so zdravotným postihnutím stabilizovať ich pracovníkov. Otvorená bola tiež otázka kritérií na poskytovanie dotácií a možností ich prispôbenia potrebám organizácií občanov so zdravotným postihnutím. Tiež sme dôrazne upozornili, že zatiaľ neboli poskytnuté žiadne dotácie na tlmočnícku službu pre nepočujúcich a ani na časopisy pre nevidiacich a časopisy v zjednodušenom texte pre ľudí s intelektuálnym postihnutím. Boli sme tiež informovaní, že grantová komisia MPSVaR prijala odporúčania k žiadostiam o príspevky na projekty 29. 5. 2008 a že pani ministerka už podpísala rozhodnutia o príspevkoch. Rozhodnutie bolo zverejnené 5. 6. 2008 na web stránke MPSVaR. Je to síce veľmi neskoro, ale od zasadnutia grantovej komisie po podpísanie rozhodnutí o príspevkoch uplynul historicky najkratší čas, k čomu zrejme prispelo aj zorganizovanie nášho zhromaždenia.

V pondelok 9. 6. 2008 sme zaslali na sekretariát pani ministerky Tomanovej námety tém na stretnutie dohovorené na 11. 6. 2008. Následne nám boli ponúknuté dva termíny stretnutí, pôvodný v stredu o 8:30 len za účasti pani ministerky a pracovníkov MPSVaR a druhý, v utorok 10. 6. 2008 o 13:30 aj za prítomnosti zástupcov ministerstva financií a ministerstva zdravotníctva. Samozrejme, prijali sme tento druhý termín. Následne nás oslovila Kancelária predsedu vlády SR, „či ešte stále máme záujem“ na prijatí predsedom vlády SR na základe našej žiadosti o prijatie z 12. 5. 2008. Záujem sme samozrejme potvrdili, lebo už aj na vyššie uvedenom uskutočnenom stretnutí bolo potvrdené, že riešenie našich požiadaviek nie je v kompetencii MPSVaR. Bol nám oznámený termín prijatia v utorok 10. 6. 2008 o 15:00 hod., s ktorým sme súhlasili.

Na stretnutí na MPSVaR sme prerokovali tieto témy a dospeli k týmto záverom:

1. Perspektíva poskytovania dotácií alebo inej finančnej podpory reprezentatívnym organizáciám občanov so zdravotným postihnutím na zabezpečenie nevyhnutných prevádzkových a mzdových nákladov na ich udržateľnosť
  - potrebná a pripravovaná legislatíva
  - možnosti inovácie výnosu MPSVaR o dotáciách
  - uzávierka na predkladanie projektovVýsledok: Po viac ako roku rozporných diskusií bolo konečne potvrdené zo strany ministerstva financií a aj predstaviteľov MPSVaR, že neexistuje žiadne legislatívne ustanovenie, ktoré by zakazovalo v rámci dotácií zo štátneho rozpočtu prispievať aj na nájomné a mzdy. Tento jasný výsledok považujeme za mimoriadne dôležité východisko pre rokovanie o príprave ohlásenej novej legislatívy, ktorá by mala regulovať poskytovanie dotácií od roku 2010. Pre všetky organizácie občanov so zdravotným postihnutím to zna-

mená, že je možné bez legislatívnych prekážok presadzovať predpisy umožňujúce v rámci projektového financovania poskytovať aj príspevky na prevádzkové náklady a mzdy nevyhnutné na realizáciu projektov. Bolo tiež prisľúbené posunúť uzávierku predkladania projektov podľa Výnosu MPSVaR na rok 2009 na pôvodný termín, 30. 11. 2008.

2. Daňový bonus

- Ak je jediným príjmom opatrovateľa príspevok za opatrovanie, nevzniká nárok na daňový bonus z dôvodu opatrovaného dieťaťa, lebo príspevok za opatrovanie nie je považovaný za príjem zo zárobkovej činnosti. Takto sú diskriminované najmä neúplné rodiny (opatrovateľ a opatrované dieťa).

Výsledok: Tento problém patrí do kompetencie ministerstva financií a bude s ním prerokovaný, MPSVaR vyjadrilo podporu našej požiadavke na odstránenie tejto diskriminácie.

3. Pri valorizácii dôchodkov je celkové zvýšenie príjmu opatrovanej osoby a opatrovateľa nižšie ako celkové zvýšenie príjmu týchto osôb, ak by medzi nimi neexistoval vzťah opatrovateľ-opatrovaný. Túto skutočnosť považujeme za diskrimináciu.

Výsledok: K tomuto problému sa vrátíme spolu s MPSVaR pri prerokovaní pripomienok k návrhu zákona o podpore začlenenia fyzických osôb s ťažkým zdravotným postihnutím do spoločnosti.

4. Navrhli sme predbežne prediskutovať principiálne pripomienky k zákonu o podpore začlenenia fyzických osôb s ŤŽP do spoločnosti a požiadali sme o užšie pracovné stretnutie k tomuto zákonu medzi zástupcami NROZP v SR a MPSVaR ešte pred „veľkým“ stretnutím so zástupcami organizácií občanov so zdravotným postihnutím a ďalšími inštitúciami. Výsledok: Pracovné stretnutie bolo dohovorené.

5. Stav procesu schvaľovania štatútu RV pre osoby so zdravotným postihnutím a príprava konštituovania RV. Výsledok: Postúpenie nového štatútu Rady vlády pre osoby so zdravotným postihnutím závisí od času schválenia prostriedkov na financovanie sekretariátu ministerstvom financií. Bolo prisľúbené urýchlenie procesu. Neskôr (na stretnutí u predsedu vlády) bolo rozhodnuté zvolať doterajšiu RV do konca júna a proces konštituovania novej RV urýchliť tak, aby sa mohla stretnúť v septembri. Dňa 12. 6. 2008 obdržali členovia terajšej RV pozvánku na zasadnutie RV na 24. 6. 2008.

Národná rada občanov so ZP

6. Príprava ratifikácie Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím
- predbežné stanoviská/analýzy legislatívy zo strany jednotlivých rezortov
  - harmonogram postupu
- Výsledok: Dohovor je zaradený na program rokovania RV pre problematiku občanov so zdravotným postihnutím 24. 6. 2008. Bolo prisľúbené poskytnúť už existujúce analýzy legislatívy z jednotlivých rezortov členom pracovnej skupiny pre analýzu súladu našej legislatívy a Dohovoru včas pred jej plánovaným zasadnutím v septembri. V komisii je 5 zástupcov organizácií občanov so zdravotným postihnutím.

7. Zdravotníctvo

- základné funkčné typy pomôcok často predstavujú len ekonomicky, ale nie funkčne najvhodnejšie typy
  - žiadame stanovenie maximálneho celkového doplatku na lieky zo strany nízkopříjmového pacienta.
- Výsledok: Naše požiadavky podporilo aj MPSVaR a bolo dohovorené otvoriť s ministerstvom zdravotníctva rokovanie o riešení týchto problémov.

8. Vzhľadom na prítomnosť aj zástupcov ministerstva školstva boli otvorené aj tieto problémy:
- stanovenie zodpovedných subjektov za zabezpečovanie podmienok na integrované vzdelávanie žiakov a študentov so zdravotným postihnutím,
  - odstránenie diskriminačných poplatkov za deti so zdravotným postihnutím vzdelávané vo vysunutých triedach v DSS.
- Výsledok: MPSVaR podporilo naše požiadavky a bude pripravené rokovanie s ministerstvom školstva.

Po rokovaní na MPSVaR sme sa presunuli na Úrad vlády SR na prijatie predsedom vlády SR. V rokovacej miestnosti už boli predstavitelia organizátorov protestného zhromaždenia zvolaného na 11. 6. 2008 pred Úrad vlády SR. Ani my, ani oni sme neboli vopred informovaní o pozvaní druhej strany na rokovanie s predsedom vlády SR. Prijatia sa zúčastnila aj pani ministerka Tomanová. Aj v takomto neočakávanom zložení viedol predseda vlády rokovanie veľmi racionálne, s cieľom dohovoriť sa na konkrétnych opatreniach a poskytol dostatok priestoru na prezentáciu stanovísk zúčastnených strán.

Výsledky:

1. Predseda vlády SR prisľúbil prerokovať na zasadnutí vlády SR 11. 6. 2008 s ministrom zdravotníctva konkrétne opatrenia na zmiernenie nepriaznivých dopadov v oblasti kategorizácie zdravotníckych pomôcok, najmä vozíkov pre ŤZP a liekov, spôsobených vysokými doplatkami klientov.
2. Predseda vlády SR uložil pani ministerke Tomanovej urýchlene predložiť na rokovanie vlády SR správu o situácii občanov so zdravotným postihnutím, vrátane návrhov opa-

trení a harmonogramu ich realizácie. Príprava tejto správy je jedným z bodov rokovania RV pre problematiku občanov so zdravotným postihnutím zvolanej na 24. 6. 2008.

3. Bolo prisľúbené poskytnutie návrhu zákona o sociálnych službách. Dňa 12. 6. 2008 boli oba návrhy zákonov zverejnené na web stránke ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny na medzirezortné pripomienkové konanie s termínom ukončenia 2. 7. 2008.
4. Predseda vlády SR prisľúbil pomoc pri riešení dočasných existenčných problémov NROZP v SR.

Na základe vyššie uvedených skutočností považuje Národná rada občanov so zdravotným postihnutím v SR protestné zhromaždenie zo dňa 4. 6. 2008 za dostatočne odôvodnené a úspešné. Za svoju prioritu považuje plne sa sústreďiť na urýchléné plnenie úloh vyplývajúcich z popísaných rokovaní, najmä:

- **Pripomienkovanie návrhu zákona o podpore začlenenia fyzických osôb s ťažkým zdravotným postihnutím do spoločnosti a návrhu zákona o sociálnych službách s cieľom dosiahnuť čo najpriaznivejšie znenie z hľadiska potrieb občanov so zdravotným postihnutím. Hoci máme k týmto zákonom množstvo pripomienok, považujeme ich za pozitívny prínos.**
- **Účasť na príprave správy o situácii občanov so zdravotným postihnutím.**
- **Účasť na analýze slovenskej legislatívy z hľadiska zhody s Dohovorom o právach osôb so zdravotným postihnutím a na príprave návrhov opatrení na uplatňovanie jej ustanovení v praxi.**

Naša požiadavka na vytvorenie minimálnych existenčných podmienok umožňujúcich organizáciám občanov so zdravotným

postihnutím pokračovať v podpore obhajoby a uplatňovania práv ľudí so zdravotným postihnutím je interpretovaná ako snaha získať osobné výhody na úkor pomoci ťažko zdravotne postihnutým občanom, a to nielen zo strany niektorých skupín týchto občanov, ale aj zo strany niektorých predstaviteľov štátnej správy, čo komplikuje podmienky na konštruktívnu spoluprácu. Výsledky i dôvody našej kampane to jednoznačne vyvracajú. Ide o pokračovanie neodôvodneného vystupovania niektorých skupín občanov s ťažkým zdravotným postihnutím proti NROZP v SR. Chápeme, že dlhodobé odkladanie riešenia naliehavých potrieb občanov s ťažkým zdravotným postihnutím odôvodňované prípravou budúcej legislatívy zhoršuje životné

podmienky týchto ľudí a oprávnene vedie k radikalizácii ich postojov. Proti tomuto stavu NROZP v SR dôrazne bojovala a bude aj v budúcnosti bojovať a nie je jeho príčinou.

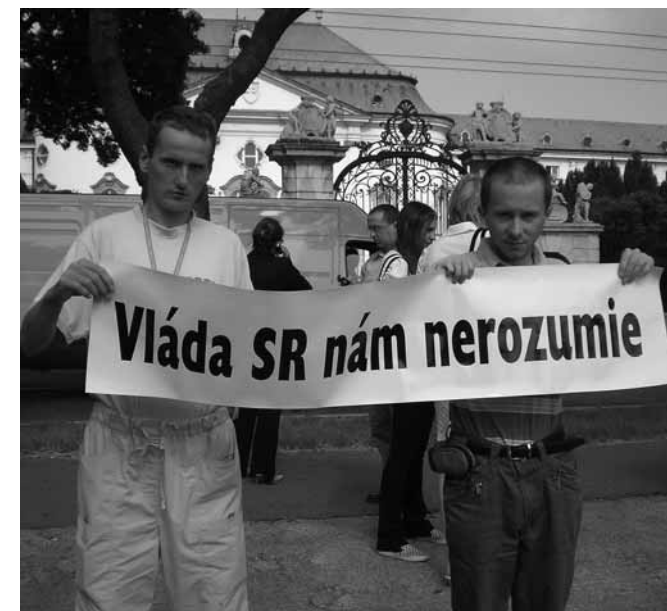
Čo sa týka postoja NROZP v SR k protestnej akcii organizovanej 11. 6. 2008 a na nej prezentovaným požiadavkám, NROZP v SR nemôže podporiť požiadavky v celom rozsahu pre nereálnosť niektorých z nich a rozpornosť so záujmami niektorých iných skupín osôb s ťažkým zdravotným postihnutím. Je presvedčená, že trvaním na nich by sa mohli sťažiť ďalšie rokovania o opatreniach v prospech ľudí so zdravotným postihnutím. Táto skutočnosť a stupňujúca sa kampaň proti NROZP v SR na web stránkach organizátorov zhromaždenia viedla k rozhodnutiu nepodporiť ho.

Ako príklad požiadavky, ktorú nemôže NROZP v SR podporiť, uvádzame

„Zrušiť 4 peňažné príspevky na zvýšené výdavky a namiesto nich poskytovať občanom s ŤZP s MFP 70% a viac pravidelný mesačný príspevok na postihnutie v sume 3 000 Sk mesačne.“

Čo ľudia s nákladnou diétnou stravou, telesne postihnuté osoby odkázané na individuálnu prepravu s nižšou mierou funkčnej poruchy...? NROZP v SR podľa stanov nesmie presadzovať opatrenia, ktoré by poškodzovali akúkoľvek skupinu osôb so zdravotným postihnutím. Nemôžeme súhlasiť so zrušením štyroch existujúcich dávok kvôli tomu, aby sa získali prostriedky na paušálnu dávku pre inú skupinu.

NROZP v SR nikdy nevystupovala konfrontačne v médiách a na web stránkach a ani nebude vystupovať konfrontačne proti ktorejkoľvek skupine ľudí so zdravotným postihnutím. NROZP v SR je kedykoľvek pripravená rokovať o požiadavkách prezen-

tovaných na zhromaždení konanom 11. 6. 2008, hľadať spoločné stanoviská a spoločne ich presadzovať. NROZP v SR funguje na princípe konsenzu a presadzuje len spoločne akceptované stanoviská svojich členských organizácií. Nebráni svojim členským organizáciám presadzovať vlastné, špecifické stanoviská a požiadavky, vyžaduje však, aby nepôsobili proti spoločne akceptovaným princípom. Práve tieto zásady umožňujú fungovanie NROZP v SR a dosahovanie aj pozitívnych výsledkov pri obhajobe práv občanov so zdravotným postihnutím.

Branislav Mamojka, predseda NROZP v SR
Iveta Mišová, podpredsedníčka NROZP v SR
Monika Vrábľová, podpredsedníčka NROZP v SR
Anna Reháková, riaditeľka NROZP v SR

Národná rada občanov so ZP

Všeobecne o eure

Vstupom do Európskej únie v máji 2004 sme sa zaviazali zaviesť spoločnú európsku menu. Dnes má Slovensko reálne veľkú príležitosť využiť všetky pozitíva plynúce zo zavedenia eura. Úspešne sme splnili všetky podmienky a Rada Európskej únie rozhodla o prijatí Slovenska do eurozóny. Prvý január 2009 je oficiálny dátum, kedy vstúpi na celom území Slovenska do platnosti nová mena - euro.

Euro predstavuje silnú a stabilnú menu, uznávanú všade vo svete. Jej zavedenie zvýši stabilitu našej ekonomiky, podporí podnikanie, zjednoduší cestovanie. Slovensko sa vďaka euru stane atraktívnejšie pre ďalšie investície do hospodárstva. Vznikne viac pracovných príležitostí, a tým sa podporí rast plátov.

Základné princípy

Krátky duálny obeh

Po zavedení eura 1.1.2009 bude možné do 16.1.2009 v hotovosti platiť okrem eurových bankoviek a mincí aj korunovými bankovkami a mincami. Pri platbách korunami však bude výdavok v eurách. Od 17. januára 2009 bude možné platiť len eurami. Duálny (dvojitý) obeh na Slovensku bude trvať 16 dní, menej ako v prvých dvanástich krajinách eurozóny, kde bolo toto obdobie dvojmesačné. Skúsenosti totiž ukázali, že dvojmesačné obdobie je zbytočne dlhé a nákladné. Veľká väčšina hotovosti sa vymení pravdepodobne už v priebehu prvého týždňa roku 2009.

Konverzný kurz

Pri prepočítavaní cien, súm na zaplatenie a iných finančných hodnôt po 1.1. 2009 možno použiť len **jediný kurz** -> tzv. **konverzný kurz** (bude známy 8. júla 2008). Konverzný kurz bude určený ako koeficient so 6 číslicami. Všetky ceny sa prerátajú stanoveným 6-miestnym kurzom, žiadne zaokrúhľovanie konverzného kurzu nie je dovolené.

Kontinuita kontraktov

Všetky zmluvy ostávajú v platnosti, od 1.1.2009 sa čiastky splatné v korunách budú uhrádzať v eure, prepočítané konverzným kurzom. Nie je možné jednostranne vypovedať zmluvu iba z dôvodu zavedenia eura na druhej

strane zmluvná voľnosť nie je obmedzená - po dohode môžu strany zmluvu zmeniť na explicitne eurové hodnoty.

Pravidlá zaokrúhľovania

Finančné hodnoty vyjadrené v korunách, ktoré je potrebné prepočítať alebo zaplatiť v eurách, sa prepočítajú konverzným kurzom a zaokrúhľia na najbližší euro-cent, presne podľa matematických pravidiel.

Nepoškodiť občana

Zásada nepoškodenia občana hovorí o tom, že platby, ktoré bude štát poukazovať občanom, fyzickým osobám (dôchodky, sociálne dávky...), sa budú zaokrúhľovať smerom nahor a naopak, všetky platby, ktoré bude občan platiť štátu (napr. dane, miestne poplatky...), sa budú zaokrúhľovať smerom nadol. Sumy sa budú zaokrúhľovať na eurocenty, môže sa však vykonať aj väčšie zaokrúhľovanie v prospech občana, a to na najbližších 10 centov.

Minimalizácia nákladov

Náklady na zavedenie eura by mali byť čo najnižšie. Preto boli napr. prijaté rozhodnutia o zavedení eura systémom Veľkého tresku alebo o krátkom duálnom obehu. Tiež ďalšie pravidlá v zákonoch upravujúcich zavedenie eura alebo v iných normách budú nastavené tak, aby nevznikli zbytočne vysoké náklady. Za to, aby náklady na zavedenie eura boli čo najnižšie, sú však v konečnom dôsledku zodpovední tí, ktorí ich vynaložia.

Zodpovednosť

Každý je zodpovedný za svoje vlastné prípravy na euro, vrátane nákladov, ktoré mu pri prípravách na zavedenie eura vzniknú.

Výmena peňazí

Po zavedení eura budeme ešte do 16. januára 2009 môcť platiť v hotovosti korunami aj eurami. Obchody však budú vydávať už len eurá. Potom si budeme môcť peniaze bezplatne vymeniť v bankách - mince do 30. 6. 2009 a bankovky až do 31. 12. 2009. Banky môžu bezplatnú výmenu obmedziť podľa počtu vymieňaných bankoviek alebo mincí, limit však nesmie byť menej ako 100 kusov bankoviek alebo mincí na jednu výmenu. Národná banka Slovenska bude vymieňať mince do 31. 12. 2013 a bankovky neobmedzene. Úspory na účtoch v bankách sa zamenia na eurá automaticky a bez akýchkoľvek poplatkov. Banka od vás nebude kvôli tomu žiadať akékoľvek informácie.

Eurové bankovky a mince

Eurových bankoviek je sedem. Každá eurová bankovka predstavuje jeden architektonický štýl znázornený pomocou prvkov okien, brán a mostov ako symbolov európskeho ducha otvorenosti a spolupráce. Eurové bankovky sú v obehu v nominálnych hodnotách 5, 10, 20, 50, 100, 200 a 500 eur. Bankovky sa odlišujú veľkosťou - čím je hodnota bankovky vyššia, tým väčšia je bankovka. Tiež sú výrazne farebne odlišené. Eurové bankovky sú rovnaké v celej eurozóne.

Ochranné prvky bankoviek

Eurové bankovky sú vytlačené na špeciálnom papieri zhotovenom z čistej bavlny, ktorý sa už pri ohmataní výrazne odlišuje od bežného (kancelárskeho) papiera. Hlavné motívy na líčnej strane bankovky sú vytlačené hlbokotlačou, dopĺňujúce motívy líčnej strany a rubová strana sú vytlačené tlačou z plochy, číslovanie bankoviek je vytlačené tlačou z výšky, opticky premenlivá farba je vytlačená sieťotlačou. Štandardnými ochrannými prvkami sú hlbkotlač, vodoznak, ochranný prúžok, sýtlačová značka, špeciálna fólia s hologramom, iridescentný pruh, opticky premenlivá farba.

Eurových mincí je osem. Majú spoločnú stranu - rovnakú na všetkých minciach a národnú stranu - podľa toho, ktorá krajina mincu vydala. Spoločná strana mincí reprezentuje mapu Európskej únie. Na rubovej strane mincí sú národné motívy jednotlivých štátov eurozóny. Na slovenských 1- a 2-eurových minciach je dvojkríž na trojvrší. Na 10-, 20- a 50-centových minciach je Bratislavský hrad, 1-, 2- a 5-centové mince obsahujú tatranský štít Kriváň. Všetky eurové mince sú platné na území všetkých štátov eurozóny.

Duálne zobrazovanie cien

znamená zobrazenie hodnôt v korunách aj v eurách súčasne. Povinné duálne, čiže dvojaké, zobrazovanie cien začne 8. augusta 2008. Táto povinnosť potrvá do konca roku 2009. Okrem cien tovarov a služieb v obchodoch musia byť duálne zobrazené aj účty a faktúry zasielané spotrebiteľom, výpisy z účtov v bankách alebo výplatné pásky. Duálne cenovky a iné duálne informácie sú jedným z nástrojov na ochranu spotrebiteľov pri prechode na euro. Dodržiavanie tejto povinnosti kontrolujú zodpovedné orgány. Medzi ďalšie nástroje na ochranu spotrebiteľov patrí monitoring spotrebiteľských združení, časté sledovanie vývoja cien Štatistickým úradom SR a tiež dobrovoľné záväzky obchodov - najmä Etický kódex pre zavedenie eura.

Kontakty na webové stránky o eure:

www.euromena.sk
www.nbs.sk
www.finance.gov.sk
Bezplatná infolinka: 0800 103 104

Mgr. Zuzana Kolačánová

Euro

Poznáte ANTIdiskriminačný zákon?

**Zaobehádzajú s vami inak ako s druhým?
Cítite sa diskriminovaná, diskriminovaný?
Obťažuje vás niekto? Neoprávnene vás postihujú?
V zamestnaní? V škole? Na úrade? U lekára?
V obchode alebo iných službách?**

Obráťte sa na Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, ktoré Vám poskytne právnu pomoc a môže Vás v prípade porušenia zásady rovnakého zaobchádzania zastupovať aj pred súdom.

Právne služby

Pracoviská Slovenského národného strediska pre ľudské práva:

Ústredie:
Slovenské národné stredisko pre ľudské práva
Kýčerského 5, 811 05 Bratislava
tel.: 02/ 208 501 11, 208 501 24
e-mail: info@snslp.sk
www.snslp.sk

Regionálna kancelária SNSLP v Dolnom Kubíne

Mgr. Mária Brišková
Radlinského 29, 026 01 Dolný Kubín
tel.: 043/286 50 11
e-mail: briskova@snslp.sk
Pôsobí pre okresy: Dolný Kubín, Námestovo, Tvrdošín, Liptovský Mikuláš, Ružomberok, Turčianske Teplice, Martin

Regionálna kancelária SNSLP v Humennom

JUDr. Andrea Kanoczová
Ul.29. novembra 1509/1, 066 01 Humenné
Tel.: 057/ 286 50 11
e-mail: kanoczova@snslp.sk
Pôsobí pre okresy: Humenné, Svidník, Stropkov, Medzilaborce, Snina, Vranov Nad Topľou, Michalovce, Trebišov, Sobrance, Košice – mesto, časť Košice – okolie

Regionálna kancelária SNSLP v Kežmarku

Mgr. Róbert Pompa
Hviezdoslavova 2/1/193, 060 01 Kežmarok
tel.: 052/286 50 11
e-mail: pompa@snslp.sk
Pôsobí pre okresy: Kežmarok, Poprad, Stará Ľubovňa, Bardejov, Sabinov, Prešov, Levoča, Spišská Nová Ves, Gelnica

Regionálna kancelária SNSLP v Kysuckom Novom Meste

Mgr. Miroslava Matejčíková
Litovelská 871, 024 01 Kysucké Nové Mesto
tel.: 041/286 50 11
e-mail: matejcikova@snslp.sk
Pôsobí pre okresy: Kysucké Nové Mesto, Čadca, Žilina, Bytča, Považská Bystrica, Púchov, Dubnica nad Váhom

Regionálna kancelária SNSLP v Nových Zámkoch

Mgr. Margaréta Zozuláková
M.R. Štefánika 4, 940 61 Nové Zámky
tel.: 035/286 50 11
e-mail: zozulakova@snslp.sk
Pôsobí pre okresy: Nové Zámky, Komárno, Šaľa, Nitra, Levice, Zlaté Moravce, Topoľčany, Galanta

Regionálna kancelária SNSLP v Rimavskej Sobote

Mgr. Andrea Kosková
Ul. SNP 15, 979 01 Rimavská Sobota
tel.: 047 / 286 50 11
e-mail: koskova@snslp.sk
Pôsobí pre okresy: Rimavská Sobota, Revúca, Poltár, Lučenec, Veľký Krtíš, Rožňava, časť okresu Košice – okolie

Regionálna kancelária SNSLP vo Zvolene

PhDr. Jozef Žilinek, PhD.
Nám. SNP 35/48, 960 01 Zvolen
tel.: 045 / 286 50 11
e-mail: zilinek@snslp.sk
Pôsobí pre okresy: Zvolen, Banská Bystrica, Brezno, Žiar nad Hronom, Žarnovica, Banská Štiavnica, Krupina, Detva, Prievidza

Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím

Organizácia Spojených národov 2007 (2. časť)

Článok 24 Vzdelávanie

1. Zmluvné strany uznávajú právo osôb so zdravotným postihnutím na vzdelanie. Na účel uplatňovania tohto práva bez diskriminácie a na základe rovnosti príležitostí zmluvné strany zabezpečia začleňujúci vzdelávací systém na všetkých úrovniach a celoživotné vzdelávanie zamerané na:
  - (a) plný rozvoj ľudského potenciálu a pocitu vlastnej dôstojnosti a hodnoty, a na posilnenie rešpektovania ľudských práv, základných slobôd a ľudskej rozmanitosti;
  - (b) rozvoj osobnosti, talentu a tvorivosti osôb so zdravotným postihnutím, ako aj ich duševných a telesných schopností, v maximálnej novej miere;
  - (c) umožnenie osobám so zdravotným postihnutím účinne sa zapájať do života slobodnej spoločnosti.
2. Pri realizácii tohto práva zmluvné strany zabezpečia, aby:
  - (a) osoby so zdravotným postihnutím neboli na základe svojho zdravotného postihnutia vylúčené zo všeobecného systému vzdelávania a aby deti so zdravotným postihnutím neboli na základe svojho zdravotného postihnutia vylúčené z bezplatného a povinného základného vzdelávania alebo zo stredoškolského vzdelávania;
  - (b) osoby so zdravotným postihnutím mali na rovnakom základe s ostatnými prístup k inkluzívnemu, kvalitnému a bezplatnému základnému a stredoškolskému vzdelaniu v spoločnosti, v ktorom žijú;
  - (c) sa im poskytovali primerané úpravy v súlade s ich individuálnymi potrebami;
  - (d) osoby so zdravotným postihnutím dostali v rámci všeobecného systému vzdelávania požadovanú podporu s cieľom umožniť ich účinné vzdelávanie;
  - (e) sa účinné opatrenia individualizovanej podpory uskutocňovali v prostrediach, ktoré maximalizujú vzdelanostný a sociálny rozvoj, v súlade s cieľom plného začlenenia;
3. Zmluvné strany umožnia osobám so zdravotným postihnutím získavať zručnosti v oblasti bežného života a sociálne zručnosti s cieľom uľahčiť ich plné a rovnoprávne zapojenie do systému vzdelávania a do života spoločnosti. Zmluvné strany prijímú na tento účel príslušné opatrenia vrátane:
  - (a) umožnia štúdium Braillovho písma, alternatívneho písma a augmentatívnych a alternatívnych techník, prostriedkov a formátov komunikácie a rozvoj orientačných zručností a mobility, a vzájomnú podporu a poradenstvo osôb nachádzajúcich sa v rovnakej situácii;
  - (b) umožnia štúdium znakovkej reči a podporu jazykovej identity spoločenstva nepočujúcich ľudí;

- (c) zabezpečia, aby sa nevidiacim, nepočujúcim a hluchoslepým osobám, najmä deťom, poskytovalo vzdelávanie v takých jazykoch, spôsoboch a prostriedkoch komunikácie, ktoré sú najvhodnejšie pre danú osobu, a v prostredí, ktoré maximalizuje vzdelanostný a sociálny rozvoj človeka.
4. S cieľom pomôcť pri zabezpečení realizácie tohto práva, zmluvné strany prijímú príslušné opatrenia na zamestnávanie učiteľov, vrátane učiteľov so zdravotným postihnutím, ktorí ovládajú znakový jazyk a/alebo Braillovo písmo, a na prípravu odborníkov a pracovníkov, ktorí pôsobia na všetkých stupňoch vzdelávania. Takáto odborná príprava musí zahŕňať informácie o problematike zdravotného postihnutia a o používaní príslušných augmentatívnych a alternatívnych techník, prostriedkov a formátov komunikácie, vzdelávacích metód a materiálov určených na pomoc osobám so zdravotným postihnutím.
5. Zmluvné strany zabezpečia, aby osoby so zdravotným postihnutím mohli absolvovať všeobecné terciárne vzdelávanie, odbornú prípravu na výkon povolania, vzdelávanie dospelých a celoživotné vzdelávanie bez diskriminácie a na rovnakom základe s ostatnými. Na tento účel zmluvné strany zabezpečia, aby sa osobám so zdravotným postihnutím poskytovali primerané úpravy.

Článok 25 Zdravie

- Zmluvné strany uznávajú, že osoby so zdravotným postihnutím majú právo na dosiahnutie najlepšieho možného zdravia bez diskriminácie na základe zdravotného postihnutia. Zmluvné strany prijímú všetky príslušné opatrenia, ktorými zabezpečia osobám so zdravotným postihnutím prístup k zdravotnej starostlivosti vrátane liečebnej rehabilitácii, ktoré zohľadňujú pohlavný aspekt. Zmluvné strany musia najmä:
- (a) poskytovať osobám so zdravotným postihnutím rovnaký rozsah, kvalitu a štandard bezplatnej alebo cenovo dostupnej zdravotnej starostlivosti a programov, ktoré sa poskytujú ostatným osobám, a to aj v oblasti zdravotníckych programov zameraných na sexuálne a reprodukčné zdravie a programov v oblasti verejného zdravia určených pre celú populáciu;
  - (b) poskytovať zdravotnú starostlivosť, ktorú osoby so zdravotným postihnutím, vrátane detí a starších osôb, špecificky potrebujú v dôsledku svojho zdravotného postihnutia, a to vrátane včasného zistenia, prípadne intervencie, a služby určené na minimalizáciu alebo prevenciu ďalšieho zdravotného postihnutia;

- (c) poskytovať túto zdravotnú starostlivosť čo najbližšie k miestu bydliska danej osoby, vrátane vidieckych oblastí;
- (d) vyžadovať od zdravotníckych pracovníkov, aby osobám so zdravotným postihnutím poskytovali starostlivosť v tej istej kvalite ako ostatným osobám, a to aj na základe slobodného a informáciami podloženého súhlasu, okrem iného, aj zvyšovaním povedomia o ľudských právach, dôstojnosti, nezávislosti a potrebách osôb so zdravotným postihnutím prostredníctvom odborného vzdelávania a zverejňovania etických noriem pre verejnú aj súkromnú zdravotnú starostlivosť;
- (e) zakázať diskrimináciu osôb so zdravotným postihnutím pri poskytovaní zdravotného poistenia a životného poistenia, ak toto poistenie povoľuje vnútroštátne právo, a toto poistenie sa musí poskytovať spravodlivým a primeraným spôsobom;
- (f) zamedziť diskriminačné odoprenie zdravotnej starostlivosti alebo zdravotníckych služieb alebo jedla a tekutín na základe zdravotného postihnutia.

Článok 26

Habilitácia a rehabilitácia

1. Zmluvné strany prijímú účinné a primerané opatrenia, a to aj cestou vzájomnej podpory ľudí so zdravotným postihnutím, aby umožnili osobám so zdravotným postihnutím dosiahnuť a udržať si maximálnu možnú samostatnosť, uplatniť v plnej miere telesné, duševné, sociálne a profesijné schopnosti a dosiahnuť plné začlenenie a zapojenie do všetkých oblastí života. Na tento účel zmluvné strany zriadiť, podporujú a rozširujú komplexné habilitačné a rehabilitačné služby a programy, najmä v oblasti zdravotníctva, zamestnanosti, vzdelávania a sociálnych služieb tak, aby tieto služby a programy:
  - (a) sa začínali v čo najskoršej etape a boli založené na multidisciplinárnom posúdení individuálnych potrieb a predností;
  - (b) podporovali zapojenie a začlenenie do spoločnosti a do všetkých oblastí jej života, boli dobrovoľné a dostupné pre osoby so zdravotným postihnutím čo najbližšie k miestu ich bydliska, vrátane vidieckych oblastí.
2. Zmluvné strany podporujú rozvoj úvodného a sústavného odborného vzdelávania odborníkov a pracovníkov pôsobiacich v habilitačných a rehabilitačných službách.
3. Zmluvné strany podporujú dostupnosť, poznanie a používanie asistenčných zariadení a technológií určených pre osoby so zdravotným postihnutím, ktoré sú určené na habilitáciu a rehabilitáciu.

Dohovor OSN

Článok 27

Práca a zamestnávanie

1. Zmluvné strany uznávajú právo osôb so zdravotným postihnutím na prácu na rovnakom základe s ostatnými; zahŕňa to právo na možnosť živiť sa slobodne zvolenou prácou alebo prácou prijatou na trhu práce, a právo na pracovné prostredie, ktoré je otvorené, začleňujúce a prístupné pre osoby so zdravotným postihnutím. Zmluvné strany zaručujú a podporujú uplatňovanie práva na prácu, a to aj pre osoby, ktoré sa stali zdravotne postihnutými v priebehu zamestnania, prijímaním primeraných opatrení, a to aj legislatívnych, ktorými, okrem iného:
  - (a) zakázať diskrimináciu na základe zdravotného postihnutia vo všetkých otázkach týkajúcich sa ktorejkoľvek formy zamestnávania, vrátane podmienok náboru, prijímania do práce a zamestnávania, trvania zamestnania, kariérneho postupu, ako aj bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci;
  - (b) budú chrániť, na rovnakom základe s ostatnými, práva osôb so zdravotnými postihnutím na spravodlivé a uspokojivé pracovné podmienky, vrátane rovnakých príležitostí a rovnakého odmeňovania za prácu rovnakej hodnoty, na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci, vrátane ochrany pred obťažovaním, a práva na nápravu ujmy;
  - (c) zabezpečiť, aby osoby so zdravotným postihnutím mohli uplatňovať svoje pracovné a odborárske práva na rovnakom základe s ostatnými;
  - (d) umožnia osobám so zdravotným postihnutím účinný prístup k programom všeobecného technického a odborného poradenstva, k službám sprostredkovania práce a k odbornej príprave na výkon povolania a k ďalšiemu vzdelávaniu;
  - (e) budú podporovať tvorbu pracovných príležitostí pre osoby so zdravotným postihnutím a ich kariérny postup na trhu práce, ako aj asistenciu pri hľadaní, získavaní a udržaní si zamestnania a pri návrate do zamestnania;
  - (f) budú podporovať príležitosti pre samostatnú zárobkovú činnosť, podnikanie, rozvoj družstiev a začatie vlastného podnikania;
  - (g) budú zamestnávať osoby so zdravotným postihnutím vo verejnom sektore;
  - (h) budú podporovať zamestnávanie osôb so zdravotným postihnutím v súkromnom sektore prostredníctvom primeraných politík a opatrení, medzi ktoré môžu patriť programy pozitívnych opatrení, motivačné a iné opatrenia;
  - (i) zabezpečia, aby sa pre osoby so zdravotným postihnutím realizovali na pracovisku primerané úpravy;
  - (j) budú podporovať, aby osoby so zdravotným postihnutím nadobúdali pracovné skúsenosti na otvorenom trhu práce;
  - (k) budú podporovať pracovnú a profesijnú rehabilitáciu osôb so zdravotným postihnutím a programy zamerané na udržania si pracovného miesta a na uľahčenie návratu do práce.
2. Zmluvné strany zabezpečia, aby osoby so zdravotným postihnutím neboli držané v podmienkach otroctva a nevoľníctva a aby boli chránené, na rovnakom základe s ostatnými, pred nútenou a povinnou prácou.

Článok 28

Primeraná životná úroveň a sociálna ochrana

1. Zmluvné strany uznávajú právo osôb so zdravotným postihnutím na primeranú životnú úroveň pre ne aj pre ich rodiny, vrátane dostatočnej výživy, oblečenia a ubytovania, a na neustále zlepšovanie životných podmienok, a podniknú príslušné kroky, ktorými zaručia a presadia uplatňovanie tohto práva bez diskriminácie na základe zdravotného postihnutia.
2. Zmluvné strany uznávajú právo osôb so zdravotným postihnutím na sociálnu ochranu a na užívanie tohto práva bez diskriminácie na základe zdravotného postihnutia a podniknú príslušné kroky, ktorými zaručia a presadia uplatňovanie tohto práva, vrátane týchto opatrení s cieľom:
  - (a) zabezpečiť osobám so zdravotným postihnutím rovnaký prístup k službám zásobovania obyvateľstva čistou vodou a zabezpečiť im prístup k vhodným a cenovo dostupným službám, pomôckam a k iným formám pomoci pre potreby súvisiace so zdravotným postihnutím;
  - (b) zabezpečiť osobám so zdravotným postihnutím, najmä ženám a dievčatám so zdravotným postihnutím a starším osobám so zdravotným postihnutím, prístup k programom sociálnej ochrany a k programom znižovania chudoby;
  - (c) zabezpečiť osobám so zdravotným postihnutím a ich rodinám, ktoré žijú v chudobe, prístup k pomoci od štátu s úhradou výdavkov súvisiacich so zdravotným postihnutím, vrátane vhodného vzdelávania, poradenstva, finančnej pomoci a odľahčovacích služieb;
  - (d) zabezpečiť osobám so zdravotným postihnutím prístup k programom verejnej bytovej výstavby;
  - (e) zabezpečiť osobám so zdravotným postihnutím rovnaký prístup k dávkam a programom dôchodkového zabezpečenia.

Článok 29

Účasť na politickom a verejnom živote

- Zmluvné strany zaručia osobám so zdravotným postihnutím politické práva a možnosť užívať ich na rovnakom základe s ostatnými a zaväzujú sa, že:
- (a) zabezpečia, aby sa osoby so zdravotným postihnutím mohli účinne a plne podieľať na politickom a verejnom živote na rovnakom základe s ostatnými, a to priamo alebo prostredníctvom slobodne zvolených zástupcov, vrátane práva a možnosti osôb so zdravotným postihnutím voliť a byť zvolený, okrem iného tým, že:
    - (i) zabezpečia, že volebné postupy, zariadenia a materiály budú vhodné, prístupné a ľahko zrozumiteľné a použiteľné;
    - (ii) budú chrániť právo osôb so zdravotným postihnutím hlasovať v tajnom hlasovaní vo voľbách a vo verejných referendách bez zastrašovania, kandidovať vo voľbách, účinne

zastávať úrad a pôsobiť vo všetkých verejných funkciách na všetkých úrovniach správy štátu, a súčasne umožnia používanie asistenčných a nových technológií, ak to bude vhodné;

- (iii) zaručia slobodné vyjadrovanie vôle osôb so zdravotným postihnutím ako voličov a na tento účel im v prípade potreby na ich žiadosť umožnia, aby im pri hlasovaní poskytla pomoc osoba, ktorú si sami určia;
- (b) budú aktívne podporovať prostredie, v ktorom sa osoby so zdravotným postihnutím môžu účinne a plne zúčastňovať na riadení verejných záležitostí, a to bez diskriminácie a na rovnakom základe s ostatnými, podnecovať ich účasť na verejnom živote, vrátane:
  - (i) účasti v mimovládnych organizáciách a združeniach zúčastňujúcich sa na verejnom a politickom živote krajiny a účasti na činnosti a správe politických strán;
  - (ii) zriaďovania organizácií osôb so zdravotným postihnutím a členstva v nich s cieľom zastupovať osoby so zdravotným postihnutím na medzinárodnej, národnej, regionálnej a miestnej úrovni.

Článok 30

Účasť na kultúrnom živote, rekreácia, záujmové aktivity a šport

1. Zmluvné strany uznávajú právo osôb so zdravotným postihnutím zúčastňovať sa, na rovnakom základe s ostatnými, na kultúrnom živote a prijímú všetky príslušné opatrenia, ktorými zabezpečia, aby osoby so zdravotným postihnutím:
  - (a) mali prístup ku kultúrnym materiálom v prístupných formátoch;
  - (b) mali prístup k televíznym programom, filmom, divadlu a iným kultúrnym aktivitám v prístupných formátoch;
  - (c) mali prístup k miestam určeným pre kultúrne predstavenia alebo služby, ako sú divadlá, múzeá, kiná, knižnice a služby cestovného ruchu, a v najväčšej možnej miere, mali prístup k historickým pamiatkam a k významným miestam národného kultúrneho dedičstva.
2. Zmluvné strany prijímú príslušné opatrenia, aby umožnili osobám so zdravotným postihnutím rozvíjať a využívať svoj tvorivý, umelecký a intelektuálny potenciál nielen na svoj vlastný prospech, ale aj na obohatenie celej spoločnosti.
3. Zmluvné strany podniknú všetky príslušné kroky, aby v súlade s medzinárodným právom zabezpečili, že zákony na ochranu práva duševného vlastníctva nebudú vytvárať neprimerané alebo diskriminačné prekážky prístupu osôb so zdravotným postihnutím ku kultúrnym materiálom.
4. Osoby so zdravotným postihnutím majú právo, na rovnakom základe s ostatnými, na uznanie a na podporu svojej osobitnej kultúrnej a jazykovej identity, vrátane používania znakov reči a kultúry sluchovo postihnutých osôb.
5. S cieľom umožniť osobám so zdravotným postihnutím

zúčastňovať sa, na rovnakom základe s ostatnými, na rekreačných, záujmových a športových aktivitách, zmluvné strany prijímú príslušné opatrenia s cieľom:

- (a) podnecovať a podporovať čo najširšiu účasť osôb so zdravotným postihnutím na športových aktivitách na všetkých úrovniach;
- (b) zabezpečiť, aby osoby so zdravotným postihnutím mali možnosť organizovať a rozvíjať špeciálne športové a záujmové aktivity a zúčastňovať sa na nich a na tento účel podporovať poskytovanie primeraného výcviku, vzdelávania a finančných prostriedkov, a to na rovnakom základe s ostatnými;
- (c) zabezpečiť, aby osoby so zdravotným postihnutím mali prístup k miestam konania športových, rekreačných a turistických aktivít;
- (d) zabezpečiť, aby deti so zdravotným postihnutím mali rovnaký prístup ako ostatné deti k účasti na hrách, rekreačných, záujmových a športových aktivitách, vrátane účasti na uvedených činnostiach v školách;
- (e) zabezpečiť, aby osoby so zdravotným postihnutím mali prístup k službám poskytovaným tými, ktorí sa zaoberajú organizovaním rekreačných, turistických, záujmových a športových aktivít.

Článok 31

Štatistika a zhromažďovanie údajov

1. Zmluvné strany sa zaväzujú zhromažďovať príslušné informácie, vrátane štatistických a výskumných údajov, aby mohli formulovať a uplatňovať politiky na vykonávanie tohto dohovoru. Proces zhromažďovania a uschovávania týchto informácií musí:
  - (a) byť v súlade so zákonne stanovenými zárukami, vrátane zákonodarstva o ochrane údajov, na zabezpečenie dôverného charakteru a rešpektovania súkromia osôb so zdravotným postihnutím;
  - (b) byť v súlade s medzinárodne uznávanými normami na ochranu ľudských práv a základných slobôd a s etickými zásadami zhromažďovania a využívania štatistických údajov.
2. Informácie zhromaždené v súlade s týmto článkom budú podľa potreby roztriedené a použité tak, aby pomohli posúdiť plnenie záväzkov štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru, vyplývajúcich z tohto dohovoru, a identifikovať a odstrániť prekážky, ktorým čelia osoby so zdravotným postihnutím pri uplatňovaní svojich práv.
3. Zmluvné strany prevezmú na seba zodpovednosť za šírenie týchto štatistických údajov a zabezpečia ich prístupnosť pre osoby so zdravotným postihnutím i pre ostatných.

Dohovor OSN

Článok 32

Medzinárodná spolupráca

1. Zmluvné strany uznávajú dôležitosť medzinárodnej spolupráce a jej presadzovania na podporu národných snáh o realizáciu účelu a cieľov tohto dohovoru a na tento účel prijímú primerané a účinné opatrenia na medzištátnej úrovni a v prípade potreby v partnerskej spolupráci s príslušnými medzinárodnými a regionálnymi organizáciami a občianskou spoločnosťou, najmä s organizáciami osôb so zdravotným postihnutím. Tieto opatrenia by mohli zahŕňať, okrem iného:
  - (a) zabezpečenie toho, že medzinárodná spolupráca, vrátane medzinárodných rozvojových programov, bude začleňujúca a prístupná pre osoby so zdravotným postihnutím;
  - (b) uľahčenie a podporu budovania kapacít, a to aj prostredníctvom výmeny informácií, skúseností, školiacich programov a osvedčených postupov a delenia sa o ne;
  - (c) uľahčenie spolupráce v oblasti výskumu a prístupu k vedeckým a technickým poznatkom;
  - (d) poskytovanie, ak to bude žiaduce, technickej a hospodárskej pomoci, a to aj uľahčením prístupu k prístupným a asistenčným technológiám a delenia sa o ne, a prostredníctvom transferu technológií.
2. Ustanovenia tohto článku nemajú dopad na povinnosť každého štátu, ktorý je zmluvnou stranou tohto dohovoru, plniť si záväzky vyplývajúce z tohto dohovoru.

Článok 33

Vykonávanie na vnútroštátnej úrovni a monitorovanie

1. Zmluvné strany v súlade so svojou vlastnou sústavou riadenia ustanovia v rámci štátnej správy jedno alebo viac kontaktných miest pre problematiku vykonávania tohto dohovoru a budú venovať náležitú pozornosť stanoveniu alebo určeniu koordinačného mechanizmu v rámci štátnej správy s cieľom uľahčiť realizáciu s tým súvisiacich činností v jednotlivých oblastiach a na rôznych úrovniach.
2. Zmluvné strany v súlade so svojím právnym a správnym systémom zachovávajú, posilňujú, zriaďujú alebo ustanovujú na vnútroštátnej úrovni systém zahŕňajúci jeden, prípadne viac nezávislých mechanizmov na presadzovanie, ochranu a monitorovanie vykonávania tohto dohovoru. Pri ustanovovaní alebo zriaďovaní týchto mechanizmov zmluvné strany prihliadajú na zásady týkajúce sa postavenia a činnosti vnútroštátnych inštitúcií na ochranu a podporu ľudských práv.
3. Občianska spoločnosť, najmä osoby so zdravotným postihnutím a ich reprezentatívne organizácie, sa zapájajú do procesu monitorovania a plne sa na ňom zúčastňujú.

Článok 34

Výbor pre práva osôb so zdravotným postihnutím

1. Zriaďuje sa Výbor pre práva osôb so zdravotným postihnutím (ďalej len „výbor“), ktorý vykonáva činnosti uvedené nižšie.
2. V čase, keď tento dohovor nadobudne platnosť, výbor pozostáva z dvanástich odborníkov. Potom, čo dôjde k ďalším šesťdesiatim ratifikáciám alebo prístupom k tomuto dohovoru, sa výbor rozšíri o šesť členov, čím dosiahne maximálny počet osemnásť členov.
3. Členovia výboru vykonávajú svoju funkciu ako súkromné osoby a sú na vysokej morálnej úrovni a majú uznávanú kvalifikáciu a skúsenosti v oblasti, na ktorú sa vzťahuje tento dohovor. Pri navrhovaní svojich kandidátov sú zmluvné strany vyzývané, aby venovali náležitú pozornosť ustanoveniam stanoveným v článku 4 ods. 3 tohto dohovoru.
4. Členov výboru volia zmluvné strany, pričom treba brať do úvahy spravodlivé zemepisné rozdelenie, zastúpenie rozličných foriem civilizácie a hlavných právnych systémov, ako aj vyvážené zastúpenie oboch pohlaví a účasť odborníkov so zdravotným postihnutím.
5. Členovia výboru sú volení na zasadaniach konferencie štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru, tajným hlasovaním zo zoznamu osôb navrhnutých štátmi, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru, spomedzi ich štátnych príslušníkov. Na uvedených zasadaniach, na ktorých kvórum tvoria dve tretiny štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru, sú za členov výboru zvolení tí nominanti, ktorí získajú najväčší počet hlasov a absolútnu väčšinu hlasov prítomných a hlasujúcich predstaviteľov štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru,.
6. Prvé voľby sa uskutočnia najneskôr do šiestich mesiacov od dátumu nadobudnutia platnosti tohto dohovoru. Generálny tajomník Organizácie Spojených národov najmenej štyri mesiace pred dátumom konania každých volieb pošle štátom, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru, list, ktorým ich vyzve, aby do dvoch mesiacov predložili svoje nominácie na členstvo vo výbore. Generálny tajomník následne pripraví zoznam všetkých takto navrhnutých osôb v abecednom poradí s uvedením štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru a ktoré ich nominovali, a predloží ho štátom, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru.
7. Členovia výboru sa volia na obdobie štyroch rokov. Môžu byť ešte raz opätovne zvolení. Funkčné obdobie šiestich členov výboru zvolených v prvých voľbách však uplynie na konci druhého roku; mená týchto šiestich členov vylosuje predseda zasadania uvedeného v odseku 5 tohto článku bezprostredne po prvých voľbách.
8. Voľba šiestich ďalších členov výboru sa uskutoční pri príležitosti riadnych volieb v súlade s príslušnými ustanove-

niami tohto článku.

9. Ak člen výboru zomrie alebo odstúpi alebo vyhlási, že z akéhokoľvek dôvodu nemôže ďalej vykonávať svoje povinnosti vo výbore, štát, ktorý je zmluvnou stranou tohto dohovoru a ktorý nominoval tohto člena, vymenuje na výkon funkcie na zvyšok funkčného obdobia iného odborníka, ktorý má požadovanú kvalifikáciu a spĺňa požiadavky uvedené v príslušných ustanoveniach tohto článku.
10. Výbor si stanoví svoj vlastný rokovací poriadok.
11. Generálny tajomník Organizácie Spojených národov poskytne potrebný personál a zariadenie na účinné plnenie funkcií výboru podľa tohto dohovoru a zvolá jeho prvé zasadanie.
12. Členovia výboru ustanoveného na základe tohto dohovoru dostávajú, so súhlasom Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov, odmenu z prostriedkov Organizácie Spojených národov za podmienok, o ktorých rozhodne Valné zhromaždenie so zreteľom na význam činnosti výboru.
13. Členovia výboru majú nárok na výhody, výsady a imunity expertov misie Organizácie Spojených národov ustanovené v príslušných častiach Dohovoru o výsadách a imunitách Organizácie Spojených národov.

Článok 35

Správy predkladané zmluvnými štátmi

1. Každý štát, ktorý je zmluvnou stranou tohto dohovoru, predloží výboru prostredníctvom generálneho tajomníka Organizácie Spojených národov komplexnú správu o opatreniach prijatých na účel plnenia jeho záväzkov vyplývajúcich z tohto dohovoru a o pokroku, ktorý v tomto smere dosiahol, a to do dvoch rokov po nadobudnutí platnosti tohto dohovoru pre príslušný štát, ktorý je jeho zmluvnou stranou.
2. Zmluvné strany následne predkladajú ďalšie správy najmenej každé štyri roky a ďalšie správy predložia vždy, keď ich o to výbor požiada.
3. Výbor rozhoduje o všetkých usmerneniach týkajúcich sa obsahu správ.
4. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru a ktoré predložili výboru prvú komplexnú správu, nemusia vo svojich ďalších správach opätovne uvádzať informácie, ktoré už predtým poskytli. Vo vzťahu k vypracúvaniu správ pre výbor sú zmluvné strany vyzývané, aby správy pripravovali v rámci otvoreného a transparentného procesu a aby pritom venovali náležitú pozornosť ustanoveniu uvedenému v článku 4 ods. 3 tohto dohovoru.
5. V správach sa môžu uvádzať skutočnosti a ťažkosti ovplyvňujúce mieru plnenia záväzkov vyplývajúcich z tohto dohovoru.

Článok 36

Posudzovanie správ

1. Každú správu posudzuje výbor, ktorý podľa vlastného uváženia vypracuje k správe svoje návrhy a všeobecné odporúčania a predloží ich príslušnému štátu, ktorý je zmluvnou stranou tohto dohovoru. Štát, ktorý je zmluvnou stranou tohto dohovoru, môže v odpovedi určenej výboru zaslať akékoľvek informácie, pre ktoré sa rozhodol. Výbor môže požiadať od štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru, ďalšie informácie potrebné pre vykonávanie tohto dohovoru.
2. Ak štát, ktorý je zmluvnou stranou tohto dohovoru, podá správu s veľkým oneskorením, výbor môže na základe hodnoverných informácií, ktorými disponuje, oznámiť príslušnému štátu, ktorý je zmluvnou stranou tohto dohovoru, že je nutné preskúmať vykonávanie tohto dohovoru v danom štáte, ak príslušná správa nebude predložená do troch mesiacov odo dňa oznámenia. Výbor vyzve príslušný štát, ktorý je zmluvnou stranou tohto dohovoru, aby sa zúčastnil na takom preskúmaní. Ak štát, ktorý je zmluvnou stranou tohto dohovoru, odpovie predložením príslušnej správy, uplatňujú sa ustanovenia odseku 1 tohto článku.
3. Generálny tajomník Organizácie Spojených národov sprístupní správy všetkým štátom, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru.
4. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou tohto dohovoru, sprístupnia svoje správy širokej verejnosti vo svojej vlastnej krajine a uľahčia jej prístup k návrhom a všeobecným odporúčaniam týkajúcim sa týchto správ.
5. Výbor podľa vlastného uváženia pošle správy štátov, ktoré sú zmluvnou stranou tohto dohovoru, špecializovaným agentúram, fondom a programom Organizácie Spojených národov a iným príslušným orgánom, a zároveň im adreduje žiadosť alebo informáciu o potrebe odborného poradenstva alebo pomoci, spolu s prípadnými poznámkami a odporúčaniami výboru k týmto žiadostiam alebo informáciám.

Článok 37

Spolupráca zmluvných strán s výborom

1. Každý štát, ktorý je zmluvnou stranou tohto dohovoru, spolupracuje s výborom a pomáha jeho členom pri plnení ich mandátu.
2. V rámci vzájomných vzťahov so štátmi, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru, výbor venuje náležitú pozornosť spôsobom a prostriedkom zvyšovania vnútroštátnej kapacity na vykonávanie tohto dohovoru, a to aj cestou medzinárodnej spolupráce.

Článok 38

Vzťah výboru s inými orgánmi

- V záujme zabezpečenia účinného vykonávania tohto dohovoru a podpory medzinárodnej spolupráce v oblasti, na ktorú sa vzťahuje tento dohovor:
- (a) špecializované agentúry a iné orgány Organizácie Spojených národov majú oprávnenie byť prítomné pri posudzovaní uplatňovania tých ustanovení tohto dohovoru, ktoré spadajú do ich oblasti pôsobenia. Výbor môže, ak to bude považovať za potrebné, vyzvať špecializované agentúry a iné príslušné orgány, aby poskytli odborné poradenstvo ohľadne vykonávania tohto dohovoru v oblastiach patriacich do ich pôsobnosti. Výbor môže vyzvať špecializované agentúry a iné orgány Organizácie Spojených národov, aby predložili správy o vykonávaní tohto dohovoru v oblastiach, ktoré spadajú do oblasti ich činnosti;
  - (b) pri plnení svojho mandátu výbor konzultuje, ak je to vhodné, s ďalšími príslušnými orgánmi ustanovenými na základe medzinárodných zmlúv o ľudských právach s cieľom zabezpečiť konzistentnosť ich príslušných usmernení, návrhov a všeobecných odporúčaní k správam a zamedziť duplicitu a prekrývaniu vo výkone ich funkcií.

Článok 39

Správa výboru

Výbor každé dva roky predkladá Valnému zhromaždeniu a Hospodárskej a sociálnej rade správu o svojich činnostiach a môže predkladať návrhy a všeobecné odporúčania na základe preskúmania správ a informácií, ktoré dostal od štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru. Tieto návrhy a všeobecné odporúčania budú zahrnuté do správy výboru, spolu s prípadnými pripomienkami od štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru.

Článok 40

Konferencia zmluvných strán

1. Zmluvné strany sa pravidelne stretávajú na konferencii zmluvných strán, aby prerokovali všetky otázky týkajúce sa vykonávania tohto dohovoru.
2. Najneskôr do šiestich mesiacov po nadobudnutí platnosti tohto dohovoru generálny tajomník Organizácie Spojených národov zvolá konferenciu štátov, ktoré sú zmluvnými stranou tohto dohovoru. Následné schôdzky zvoláva generálny tajomník Organizácie Spojených národov každé dva roky alebo sa zvolávajú na základe rozhodnutia konferencie štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru.

Článok 41

Depozitár

Depozitárom tohto dohovoru je generálny tajomník Organizácie Spojených národov.

Článok 42

Podpis

Tento dohovor je od 30. marca 2007 otvorený na podpis pre všetky štáty a regionálne integračné organizácie v sídle Organizácie Spojených národov v New Yorku.

Článok 43

Súhlas so záväznosťou

Tento dohovor podlieha ratifikácii signatárskymi štátmi a oficiálnemu potvrdeniu signatárskymi regionálnymi integračnými organizáciami. Je otvorený na pristúpenie pre ktorýkoľvek štát alebo regionálnu integračnú organizáciu, ktoré dohovor nepodpísali.

Článok 44

Regionálne integračné organizácie

1. „Regionálna integračná organizácia“ znamená organizáciu ustanovenú zvrchovanými štátmi daného regiónu, na ktorú členské štáty previedli svoje právomoci týkajúce sa záležitostí upravovaných týmto dohovorom. Uvedené organizácie vo svojich dokumentoch o oficiálnom potvrdení alebo pristúpení oznámia rozsah svojich právomocí v záležitostiach upravovaných týmto dohovorom. Následne informujú depozitára o každej podstatnej zmene týkajúcej sa rozsahu svojich právomocí.
2. Odkazy na „zmluvné strany“ v tomto dohovore sa vzťahujú na uvedené organizácie v rámci rozsahu ich právomocí.
3. Na účely článku 45 ods. 1 a článku 47 ods. 2 a 3 sa nezapočítava žiadna listina uložená regionálnou integračnou organizáciou.
4. Regionálne integračné organizácie môžu v záležitostiach spadajúcich do ich právomoci uplatňovať svoje hlasovacie právo na konferencii štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru, s počtom hlasov rovnajúcim sa počtu ich členských štátov, ktoré sú je zmluvnými stranami tohto dohovoru. Uvedená organizácia neuplatňuje svoje hlasovacie právo, ak ktorýkoľvek z jej členských štátov toto právo uplatňuje, a naopak.

Článok 45

Nadobudnutie platnosti

1. Tento dohovor nadobúda platnosť tridsiaty deň po dátume uloženia dvadsiatej ratifikačnej listiny alebo listiny o pristúpení.
2. Pre každý štát alebo každú regionálnu integračnú organizáciu, ktoré ratifikovali dohovor, oficiálne ho potvrdili alebo k nemu pristúpili po uložení dvadsiatej ratifikačnej listiny alebo listiny o pristúpení, dohovor nadobúda platnosť tridsiaty deň po uložení ich vlastnej ratifikačnej listiny alebo listiny o pristúpení.

Článok 46

Výhrady

1. Výhrady, ktoré nie sú zlučiteľné s predmetom a účelom tohto dohovoru, nie sú povolené.
2. Výhrady možno kedykoľvek odvolať.

Článok 47

Zmeny a doplnenia

1. Ktorýkoľvek štát, ktorý je zmluvnou stranou tohto dohovoru, môže navrhnúť zmenu alebo doplnenie tohto dohovoru a predložiť ich generálnemu tajomníkovi Organizácie Spojených národov. Generálny tajomník oznámi štátom, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru, všetky navrhnuté zmeny a doplnenia a požiada ich, aby mu oznámili, či sú za zvolanie konferencie štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru, na účel prerokovania návrhov a rozhodnutia o nich. V prípade, ak sa do štyroch mesiacov od dátumu tohto oznámenia aspoň jedna tretina štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru, vysloví za takú konferenciu, generálny tajomník zvolá túto konferenciu pod záštitou Organizácie Spojených národov. Každú zmenu alebo doplnenie prijaté dvoj tretinovou väčšinou štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru, prítomných a hlasujúcich na konferencii, predloží generálny tajomník Valnému zhromaždeniu na schválenie a následne na prijatie všetkým štátom, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru.
2. Zmena alebo doplnenie prijaté a schválené v súlade s ods. 1 tohto článku nadobudnú platnosť tridsiaty deň potom, keď počet uložených listín o prijatí dosiahne dve tretiny počtu štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru v deň prijatia zmeny alebo doplnenia. Následne táto zmena alebo toto doplnenie nadobudne platnosť pre každý štát, ktorý je zmluvnou stranou tohto dohovoru, tridsiaty deň po uložení jeho vlastnej listiny o prijatí. Táto zmena alebo toto doplnenie sú záväzné len pre tie zmluvné strany, ktoré túto zmenu alebo toto doplnenie prijali.
3. Zmena alebo doplnenie prijaté a schválené v súlade s ods. 1 tohto článku, ktoré sa týkajú výlučne článkov 34, 38, 39 a 40, nadobudnú platnosť pre všetky zmluvné strany na tridsiaty deň potom, čo počet uložených listín o prijatí dosiahne dve tretiny z počtu zmluvných štátov v deň prijatia tejto zmeny alebo tohto doplnenia, ak konferencia zmluvných štátov prijme na základe konsenzu takéto rozhodnutie.

Článok 48

Vypovedanie

Zmluvná strana môže vypovedať tento dohovor písomným oznámením generálnemu tajomníkovi Organizácie Spojených národov. Vypovedanie nadobudne účinnosť jeden rok odo dňa, keď bolo doručené generálnemu tajomníkovi.

Článok 49 Prístupný formát

Text tohto dohovoru bude dostupný v prístupných formátoch.

Článok 50 Platné znenia

Znenia tohto dohovoru v arabskom, čínskom, anglickom, francúzskom, ruskom a španielskom jazyku majú rovnakú platnosť. Na dôkaz toho podpísaní splnomocnení zástupcovia, riadne na to poverení svojimi vládami, podpísali tento dohovor.

Opčný protokol k Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím

Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru, sa dohodli takto:

Článok 1

1. Štát, ktorý je zmluvnou stranou tohto dohovoru, (ďalej len „zmluvná strana“) uznáva právomoc Výboru pre práva osôb so zdravotnými postihnutím (ďalej len „výbor“) prijímať a posudzovať oznámenia predložené osobami alebo skupinami osôb alebo oznámenia predložené v zastúpení osôb alebo skupín osôb, ktoré podliehajú jeho jurisdikcii a ktoré tvrdia, že sú obeťami porušovania ustanovení tohto dohovoru zo strany daného zmluvného štátu.
2. Výbor neprijme žiadne oznámenie, ak sa bude týkať štátu, ktorý je zmluvnou stranou tohto dohovoru, a ktorý nie je zmluvnou stranou tohto protokolu.

Článok 2

Výbor považuje oznámenie za neprípustné, ak:

- (a) ide o anonymné oznámenie;
- (b) oznámenie predstavuje zneužitie práva predkladať takéto oznámenia, alebo je nezlučiteľné s ustanoveniami dohovoru;
- (c) výbor už preskúmal tú istú záležitosť, alebo sa táto záležitosť preskúmala alebo sa skúma v rámci iného postupu medzinárodného prešetrovania alebo riešenia sporov;
- (d) neboli vyčerpané všetky dostupné vnútroštátne opravné prostriedky. Toto neplatí v prípade, ak sa uplatňovanie opravných prostriedkov bezdôvodne predlžuje, alebo keď je nepravdepodobné, že prinesie účinnú nápravu;
- (e) je zjavne nepodložené alebo nedostatočne opodstatnené; alebo ak
- (f) ku skutočnostiam, ktoré sú predmetom oznámenia, došlo predtým, ako tento protokol nadobudol platnosť pre príslušnú zmluvnú stranu, s výnimkou prípadov, keď uvedené skutočnosti pretrvávajú aj po dátume nadobudnutia platnosti tohto protokolu.

Článok 3

S výhradou ustanovení článku 2 tohto protokolu výbor dôverne informuje zmluvná strana o všetkých oznámeniach, ktoré mu bolo predložené. Prijímajúci štát do šiestich mesiacov predloží výboru písomné vysvetlenie alebo vyhlásenia objasňujúce danú záležitosť a prípadné opravné prostriedky, ktoré tento štát použil.

Článok 4

1. Kedykoľvek po prevzatí oznámenia a pred prijatím rozhodnutia o skutkovej podstate, môže výbor poslať príslušnému zmluvnému štátu na neodkladné posúdenie žiadosť, aby zmluvná strana prijala nevyhnutné predbežné opatrenia na zabránenie možnému nenapraviteľnému poškodeniu obete alebo obetí údajného porušovania.
2. Ak výbor uplatní svoju právomoc voľného uváženia na základe ods. 1 tohto článku, nevyplýva z toho rozhodnutie o prípustnosti alebo o skutkovej podstate oznámenia.

Článok 5

Výbor preskúma oznámenia podľa tohto protokolu na neveřejných zasadaniach. Po preskúmaní oznámenia výbor postúpi svoje prípadné návrhy a odporúčania príslušnému zmluvnému štátu a navrhovateľovi.

Článok 6

1. Ak výbor dostane hodnoverné informácie nasvedčujúce tomu, že zmluvná strana hrubo alebo systematicky porušuje práva stanovené v dohovore, výbor vyzve túto zmluvnú stranu, aby spolupracovala pri preverovaní uvedených informácií a zaslal k nim svoje vyjadrenie.
2. Po zohľadnení prípadných vyjadrení, ktoré predložila príslušná zmluvná strana, ako aj všetkých ďalších hodnoverných informácií, ktoré má k dispozícii, výbor môže poveriť jedného alebo viacerých svojich členov, aby vykonali vyšetrovanie a bezodkladne o tom podali správu výboru. V oprávnených prípadoch a so súhlasom príslušného štátu, ktorý je zmluvnou stranou tohto protokolu, môže byť do vyšetrovania zahrnutá aj návšteva na území tohto štátu.
3. Po preskúmaní záverov takéhoto vyšetrovania výbor pošle tieto závery príslušnému štátu, ktorý je zmluvnou stranou tohto protokolu, spolu so všetkými pripomienkami a odporúčaniami.
4. Príslušná zmluvná strana predloží výboru svoje vyjadrenie do šiestich mesiacov od dátumu doručenia uvedených záverov, pripomienok a odporúčaní, ktoré mu výbor poslal.
5. Takéto vyšetrovanie je dôverné a vo všetkých fázach konania sa vyžaduje súčinnosť zmluvného štátu.

Dohovor OSN

Všetko, čo potrebujete vedieť pre založenie skupiny sebaobhajcov

2. časť

Sebaobhajovanie

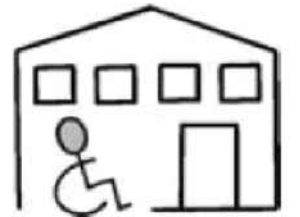
V minulej časti sme si povedali, čo je to sebaobhajovanie a prečo je dobré stať sa sebaobhajcom. Spomenuli sme, že je dobré mať svoju skupinu sebaobhajcov, pretože spoločne sme silnejší. Môžeme si vzájomne pomáhať a podporovať sa. Dnes si povieme viac o tom, na čo všetko treba myslieť, keď chceme založiť takúto skupinu sebaobhajcov.

Čo treba premyslieť pred prvou schôdzkou?

Pred prvou schôdzkou je treba pripraviť a urobiť veľa vecí. Pri zakladaní novej skupiny sebaobhajcov veľmi pomôžu rady a skúsenosti skupiny, ktorá sa už pravidelne stretáva.

Kde sa stretávať?

Pri rozhodovaní o mieste konania schôdzky je dôležité premyslieť si: či je miesto pre všetkých ľahko dostupné, či sa dostanú všetci ľahko dovnútra.

Väčšina skupín sa bude zrejme stretávať v príslušnom zariadení. Potom je treba navštíviť vedúceho zariadenia a požiadať ho o poskytnutie miestnosti. Najlepšie je stretávať sa mimo zariadenia. Ľahšie sa potom hovorí. Nájstť také miesto však nebude jednoduché. Môže to byť napríklad miestnosť obecného úradu a podobne. Najskôr je treba na tieto miesta zatelefonovať a zistiť, či je to možné a koľko by vás to stálo. Najlepšie samozrejme je, keď je to zadarmo.

Doprava

Dopravia sa všetci na schôdzku sami? Môže s dopravou pomôcť známy, kamarát alebo niektorý z rodičov?

Pokiaľ sa niekto nemôže na miesto schôdzky dostať sám, potom bude treba zaistiť dopravu. Je možné objednať taxi. To však stojí veľa peňazí.

Dopravu je nutné zaistiť včas. Medzi dobou odchodu a zahájením schôdzky je nutné ponechať dostatočne dlhú dobu, aby mali všetci možnosť dostať sa na schôdzku včas.

Ako oznamovať konanie schôdzky?

Letáčky a plagáty

Na schôdzku je možné ostatných pozvať prostredníctvom informačných letáčikov a menších plagátov. Môžeme ich rozdávať známym alebo napr. kolegom na pracovisku, ľuďom v záujmovom krúžku, vo večernej škole, alebo ich pripnúť na nástenky.

Čo napísať na letáčik?

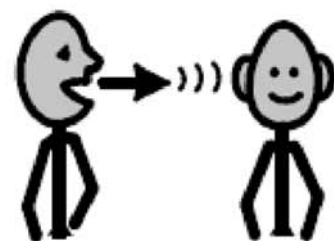
- v ktorý deň o koľkej hodine sa schôdzka koná
- kde – adresa a informácie o doprave
- stručný popis o čom schôdzka bude
- drobné ilustrácie, ktoré letáčik spestria
- čím menej slov, tým lepšie

Hovorte o schôdzkach s ostatnými

Je dôležité hovoriť o stretnutiach sebaobhajcov s ostatnými.

A to na rôznych miestach, ako sú:

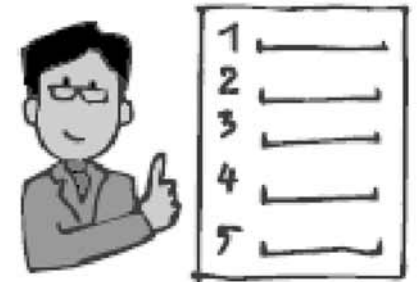
- denný stacionár
- večerná škola
- liečebne a ústavy
- záujmové kluby
- domovy sociálnych služieb
- chránené dielne a iné pracoviská
- občianske združenia

Sebaobhajovanie

Čo na schôdzku priniesť?

- poznámkový blok, papier
- ceruzku
- zoznam návrhov, o ktorých sa bude hovoriť
- malé občerstvenie:
  - sušienky
  - čaj a káva
  - cukor
  - hrnčeky
  - varná kanvica

O čom sa bude hovoriť na prvých stretnutiach?

- Čas – kedy sa bude skupina stretávať?
- Ako často?
- Kde sa budú stretnutia konať?
- Dostanú sa všetci na schôdzku ľahko? Bude treba pre niekoho zabezpečiť sprievod?
- Prečo chcú ľudia na stretnutia chodiť?
- Prečo je dôležité byť členom skupiny sebaobhajcov?
- O čom sa chcú ľudia na stretnutiach rozprávať?

Program stretnutia a pracovné listy

Program stretnutia je zoznam vecí, o ktorých sa bude na stretnutiach hovoriť.

Asistent si môže pre členov skupiny pripraviť pracovné listy.

Pracovné listy pomáhajú sebaobhajcom a robia stretnutie zaujímavejším.

Často obsahujú hlavné myšlienky, o ktorých sa na stretnutí hovorí, ako aj užitočné informácie, ktoré sa môžu sebaobhajcovia naučiť a využiť ich vo svojom živote.

Niekedy v nich členovia skupiny nájdu aj rôzne úlohy, ktoré treba urobiť.

Môžu napríklad písomne odpovedať na rôzne otázky.

Takéto úlohy môžu sebaobhajcovia dostať i na prácu mimo stretnutia. Sú to akési „domáce úlohy“.

Sebaobhajca vďaka nim môže na sebe pracovať aj inokedy, ako počas schôdzky. Pracovné listy bývajú písané zrozumiteľne. Často sú dopĺňané rôznymi obrázkami, ktoré uľahčujú pochopenie textu. Ak však máte problém s ich čítaním či porozumením, asistent alebo kamarát vám s tým určite rád pomôže.

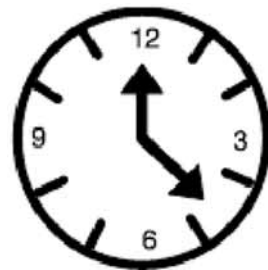
Program stretnutia môže vyzeráť napríklad takto:

- Zahájenie
- Krátka debata o udalostiach predošlých dní – kto čo zažil, akú má práve náladu?
- Môže byť aj krátka hra na rozohriatie.
- Zopakovanie hlavných myšlienok z predošlého stretnutia.
- Čo ešte treba dokončiť.
- Prestávka
- Predstavenie hlavnej témy stretnutia, práca s pracovnými listami.
- Diskusia
- Kedy bude ďalšie stretnutie? Rozdanie pozvánok, letáčikov.
- Ukončenie

V ďalšej časti si prezradíme, aké úlohy nás čakajú na stretnutiach sebaobhajcov a aký by mal byť asistent – líder, ktorý bude stretnutia viesť.

Sebaobhajovanie

Použité zdroje:
Zakladáme skupinu sebaobhajcov – sprievodca (nielen) pre ľudí s mentálnym postihnutím. Bratislava: ZPMP v SR, 2007.
Šiška, J.: Sebeobhájčum. Praha: SPMP v ČR, 2000.

Poskytovanie sociálnych služieb v Zariadení chráneného bývania na Hanulovej ul. v Bratislave

Tak ako plyní čas a menia sa aj ľudské osudy, tak sa vymenili aj niektorí klienti a asistenti v našom chránenom bývaní, veď život je zmena. Čo je nové v bývaní, nám porozprávala vedúca a koordinátorka Mgr. Silvia Kubánková:

Info z centrály

V zariadení CHB boli poskytované sociálne služby – bývanie a dohľad pre Máriu, Emila, Ladislava a Zuzanu. Pre každého boli vypracované Individuálne plány rozvoja osobnosti, na základe ktorých asistenti pracovali na ich osobnostnom rozvoji, na ďalšom rozvíjaní schopností a zručností pri ich ceste k integrácii do spoločnosti a v posilňovaní schopnosti prirodzene sa orientovať v osobnom a spoločenskom živote.

Počas dňa boli klienti v zamestnaní, v DSS a v Praktickej škole. Pre bytových asistentov bolo supervízorkou vypracované Špecifické podporné poradenstvo pre zlepšenie ich odbornosti a pracovných zručností pri práci s klientmi.

Dohľad bol poskytovaný podľa potreby v ranných, popoludňajších alebo v nočných hodinách. V čase, keď klienti boli mimo zariadenie CHB, využívali služby osobnej asistencie.

Dohľad klientom poskytovali asistentky: Agnesa Perscheová, Miroslava Vávrová, Andrea Šimková, Jiří Ambrozek, Kristína Kramaricsová.

Aké činnosti sú spojené s poskytovaním uvedenej služby?

Medzi pravidelné činnosti v chránenom bývaní patrili:

- Mesačné vystavovanie vyúčtovania pre klientov (nájomné, služby spojené s užívaním bytu).
- Mesačné rozúčtovávanie stravného pre klientov s ich súhlasom. Presná evidencia platieb.
- Priebežné nakupovanie a hospodárenie s peniazmi na stravu prostredníctvom pokladne.
- Mesačné vypracovanie služieb asistentov v CHB.
- Vedenie mesačnej evidencie nákladov na stravu pre klientov.
- Mesačne pomoc klientom s manažmentom osobnej asistencie.
- Zabezpečovanie komunikácie medzi zariadením CHB a zamestnávateľmi klientov a zariadeniami, ktoré klienti navštevovali počas dňa.

- Zabezpečovanie zdravotnej starostlivosti a návštev lekárov s klientmi.
- Zabezpečenie komunikácie medzi bytovými asistentmi a osobnými asistentmi podľa potreby.
- Zabezpečovanie porád medzi bytovými asistentmi, a to pravidelne alebo podľa potreby a nutnosti v súvislosti s riešením aktuálnych problémov v CHB, v súvislosti s hodnotením plnenia úloh, vyplývajúcich z Individuálnych plánov osobnostného rozvoja klientov, s plánovaním služieb na nasledujúci mesiac.
- Vypracovanie Individuálnych plánov rozvoja novým klientom.
- Pravidelná komunikácia koordinátorky bytu s klientmi.
- Poskytovanie poradenstva a supervízie pre asistentov podľa potreby.
- Zabezpečovanie manažmentu vreckového v súvislosti s akciami mimo zariadenie.
- Pravidelná pomoc pre klientov s prípravou jedla, nákupmi, domácimi prácami.
- Zabezpečovanie presného dávkovania liekov pre klientov v CHB.
- Zostavovanie plánov upratovania v CHB, vypracovávanie čiastkových úloh pre klientov podľa plánu osobného rozvoja.
- Zabezpečovanie návštev klientov s rodinnými príslušníkmi, s priateľmi.
- Zabezpečovanie komunikácie medzi pracovníkmi CHB a rodinnými príslušníkmi.
- Komunikácia s dodávateľmi služieb podľa potreby (voda, elektrina, nájomné, plyn, telefón a pod.).

Ako vidno z uvedeného, ide o pestrú paletu činností a úloh, na ktorých sa spolupodieľajú nielen bytoví asistenti, vedúca a zamestnanci centrály, ale aj samotní klienti. A o to ide, pretože si môžu manažovať svoj život s podporou, akú potrebujú. Prajeme všetkým v chránenom bývaní krásne leto!

Valné zhromaždenie Slovenskej humanitnej rady

21. júna 2008 sa konalo v Bratislave Valné zhromaždenie Slovenskej humanitnej rady (SHR), ktorej členom je aj ZPMP v SR. Rokovania sa zúčastnila Mgr. Iveta Mišová, ktorá priniesla nasledovné informácie.

V rámci programu bola prednesená správa o činnosti, správa revíznej komisie a konali sa voľby do orgánov – predsedníctva, revíznej a grantovej komisie.

SHR v uplynulom období spolupracovala s viacerými organizáciami a inštitúciami. V spolupráci s Národnou radou občanov so zdravotným postihnutím v SR (NROZP v SR) presadzovali udržateľnosť reprezentatívnych organizácií na Slovensku.

SHR sa spolupodieľala na naplnení Národného programu rozvoja životných podmienok občanov so zdravotným postihnutím. Naďalej beží informačný systém pre rehabilitáciu ReHis (www.rehis.sk). Informačný systém podporuje Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Okrem rozvoja organizácií sa venovala tradičným aktivitám, ako sú dobrovoľníctvo, darcovstvo. Už sedemnásty rok organizuje v reprezentatívnych priestoroch Reduta v Bratislave Benefícium – benefičný koncert pri príležitosti Medzinárodného dňa občanov so zdravotným postihnutím a dobrovoľníkov, ktorý vysielala STV počas vianočných sviatkov.

Prezident SHR pán Ing. Sýkora spomenul aj ťažkosti a náročnosť organizácie akcií z dôvodu organizačných a finančných problémov, ktoré sa dotkli všetkých strešných organizácií.

Ďalšou akciou boli „Tri oriešky“ v Primaciálnom paláci, kde sa odovzdávali ceny za darcovstvo a záslužné činy. Prezident SHR vyzval členské organizácie, aby nominovali osobnosti aj v budúcich ročníkoch.

Medzi ďalšie tradičné aktivity patria stretnutia vybraných zástupcov členských organizácií SHR s prezidentom SR v prezidentskom paláci.

SHR sa zapojila do akcie Non handicap – výstava rehabilitačných pomôcok a odborné prednášky a semináre, ktorý sa koná každoročne.

Úrad SHR robil servis a poskytoval služby členským organizáciám SHR. V rámci grantovej politiky bolo prerozdelených 1.868.000,- Sk medzi 31 projektov, pričom donormi boli Procter&Gamble a Zentiva. Projekty boli z rôznych organizácií, nielen členských. Ďalšou „finančnou“ akciou bola adventná zbierka TESCO, kde sa v prospech rôznych ľudí v núdzi vyzbieralo 6.596.825,10 Sk. SHR sprostredkovala prerozdelenie rehabilitačných pomôcok zo Švédska (vozíky a pod.), pričom ich doviezli 3 kamióny.

Významnou aktivitou SHR je pomoc utečencom a ich deťom, v uplynulom období s finančnou podporou utečeneckého fondu, Bratislavského samosprávneho kraja a Európskeho sociálneho fondu.

Bolo prerozdelené šatstvo, materiál, poskytovalo sa im sociálne poradenstvo a vytvárali podmienky na integráciu.

V rámci publikačných aktivít vydávala SHR časopis Humanita, ktorý vyšiel v roku 2006 9x a v roku 2007 10 x

Úrad SHR zamestnával 22 zamestnancov, z toho 17 na projekt pre utečencov. Financovanie SHR bolo zo zdrojov MPSVR SR, MV SR, BSK, utečeneckého fondu, UPSVAR, nadácií, 2%, sponzorov a reklamnej činnosti. Revíznú správu predniesol predseda RK pán Vojtech. Potom nasledovali verejné voľby do orgánov.

Staronovým prezidentom sa stal Ing. Ivan Sýkora, **členmi predsedníctva:** Doc. MUDr. Jaroslav Hinšt, CSc. Mim. Prof., MUDr. Mária Orlovská, CSc., PaedDr. Viktor Blaho, Ing. Bohuslava Zániová, JUDr. Marek Málík, MUDr. Judita Slezáková, Ing. Monika Vrábľová, Ing. Jozef Borovka.

Do revíznej komisie boli zvolení:

Ing. František Vojtech, Ing. Eva Benžová, PhDr. Anna Eliášová, Ľubica Gálisová, Anna Maršíková.

Do grantovej komisie boli zvolení:

PhDr. Štefan Matula, Ing. Jaroslav Janovec, Mgr. Iveta Mišová, Mgr. Milan Ručkay, Mária Trenčíková.

Partnerská spolupráca

V dňoch 18.5. – 20.5. 2008 navštívil Bratislavu pán dipl. Ing. Dietter Labudde s manželkou. Počas návštevy rokovali s pani riaditeľkou Republikovej centrálky Mgr. Ivetou Mišovou o možnostiach ďalšej spolupráce, zameranej na rozvoj a posilnenie štruktúry ZPMP v SR. Dôležitými témami boli obhajoba práva a záujmov, vzdelávanie ľudí s mentálnym postihnutím a rodičov, rozvoj sociálnych služieb. 20. mája pán Labudde s pani Mišovou navštívili Bratislavský samosprávny kraj, kde ich prijal podpredseda BSK Ing. Bystrík Holý,

PaedDr. Miluša Budayová, riaditeľka odboru sociálnych služieb a zdravotníctva, Mgr. Marica Šíková, vedúca oddelenia sociálnych služieb a Mgr. Ivana Vanacká. Na stretnutí diskutovali o poskytovaní a financovaní sociálnych služieb pre občanov s mentálnym a viacnásobným postihnutím na Slovensku a v Nemecku. Pán Labudde pozval zástupcov BSK na návštevu do Stassfurtu. V popoludňajších hodinách sa pán Labudde s manželkou stretli s Predsedníctvom ZPMP v SR. Navzájom zhodnotili niekoľkoročnú spoluprácu

a výsledky spoločných projektov. Dohodli sa na ďalšej spolupráci v rôznych oblastiach, ako aj na možnosti nadviazania partnerstiev miestnych združení a zariadení, patriacich do štruktúry ZPMP v SR s nemeckými zariadeniami podobného typu. V období od 8.6. do 5.7. 2008 navštívia Slovensko dve skupiny občanov s mentálnym postihnutím z Lebenshilfe Nemecko za účelom rekreácie. Ide o výmenný pobyt, v prípade záujmu pôjde skupina slovenských občanov s mentálnym postihnutím do Nemecka na budúci rok.

1-2
2008

informácie
ZPMP v SR
Cena: 70,- Sk

Deň krivých zrkadiel Konferencia EQUAL Zo života ZPMP Všeobecne o eure

Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v Slovenskej republike

Srdečne vás pozývame do krásnych a pozitívnych priestorov
na relaxáciu, rehabilitáciu a terapiu.

Ponúkame skvelé možnosti tanečnej terapie!

NÁRODNÉ INTEGRAČNÉ CENTRUM
Ponúkame
TERAPIE A REHABILITÁCIE
pre ľudí s postihnutím
(mentálnym, telesným, sluchovým, zrakovým, viacsobným)

Hydroterapia - jacuzzi

Arteterapia

Tanečná terapia

Masáže
Aromaterapia a Muzikoterapia

Výuka práce na počítači

Ergoterapia

všetko iba za 300,- Sk mesačne

Národné Integračné Centrum
Batkova 2, 841 01 Bratislava
Tel.: 02/64463028; 0903 402 545

všetky terapie prebiehajú v čase od 12.00 do 20.00 h
možnosť absolvovania terapií v ktorýkoľvek pracovný deň v týždni
možnosť absolvovania terapií 1 až 3x v týždni
objednávky na telefónnom čísle **0903 402 545**

Summary

The Day of False Mirrors

The most important thing in human life is the internal personality rather than outer appearance. But it is not visible. When you look into a mirror, you cannot see who you really are. Your different appearance does not mean that you are really different from or even worse than other people. The fact that the persons with intellectual disability have a different outer appearance does not mean that they are inferior to the most of us. Just change the angle of view and realize that the most beautiful things in us cannot be seen by your eyes. You can only feel them when you really want to. During the Day of False Mirrors the Associations for Help to Persons with Intellectual Disability and other non-profit organizations in Bratislava, Dunajská Streda, Gelnica, Kežmarok, Komárno, Košice, Malacky, Nitra, Nové Zámky, Partizánske, Poprad, Senec, Spišská Nová Ves, Trenčín and Vranov nad Topľou have organized public performances by artists with intellectual disability, singers and groups, as well as various workshops and exhibitions. The aim of this event was to raise public awareness of the lives of intellectually disabled people and to fight against discrimination.

The National Council for Disabled Persons in the SR

On May 30th, 2008, the Executive Board of the National Council for Disabled Persons in the SR (NROZP in SR) has passed the decision to summon an indignation meeting to be held on June 4th, 2008 in front of the Government Office building. The reason for the meeting is that the NROZP in SR and its member organizations as well as many other organizations, which systematically advocate the rights of disabled people, have gotten into a situation representing a real threat of their dissolution and basic limitations to their capability and capacity to further fulfill their mission.

Conference - quoting a letter from the Minister

In general we can conclude that social services represent a segment of the public service system where the demand is greater than the supply for any kind of service, including services at home, support services and relief services in the whole territory of Slovakia. The capacity of social service facilities (in particular retirement homes and homes of social services) does not meet current needs. Therefore, it is necessary to provide for a proper development of social service facilities, especially for such cases where social services of other kind cannot be provided or are insufficient with respect to the recipient's health condition, age or social neediness. The Slovak Government in its Program Declaration for the years 2006 – 2010 has committed to create a legislative environment to develop social services that would guarantee dignity of the recipients living conditions with a focus on their activation. Another aim is to provide complementary social services and health care and to develop a system for their funding, as well as to create conditions for development of social enterprises in the field of social services, operating on non-profit principle.

Self-advocacy

Summer camps of self-advocates not only bring many nice experiences and an unforgettable atmosphere, but also numerous meetings with new enthusiastic people. Often they come to the camp with concerns, asking themselves: "Shall I manage it?", "What they really are like?", and they leave with smiles on their faces and enthusiasm in their hearts. One of them is also Ivan Vyskočil, a psychology student who volunteered at the camp in Bystrá for the first time last year, and his choice turned his steps towards cooperation as a self-advocates group leader in Bratislava...

2

8

10

39